

Samsun Tarımında Yeni Ufuklar

SAMTIM

ISSN 1305-7588

NİSAN 2010 SAYI: 29

%100 SİZİN KIRSAL KALKINMA ATAĞI 4 ETAPTA 55 PROJE

SAMSUN'DA "TARIM SEKTÖR TEMSİLCİLERİ İLE ORTAK AKIL TOPLANTISI"

YEDİĞİNE İÇTİĞİNE
DİKKAT ET

GÜVENİLİR GIDA
TÜKET

1 7 4
ALO GIDA

www.guvenilirgida.com

Samsun İl Tarım Müdürlüğü Adına

Sahibi
Kadir İSPİRLİ
İl Müdürü

Yazı İşleri Müdürü
Dr. Ali KORKMAZ

Yayın Kurulu
Dr. Ali KORKMAZ
Yaşar BUDAK
Şerife Gül GÖZÜGÜL
Burhan HEKİMOĞLU
Mustafa ALTINDEĞER

Fotoğraflar
Recep YAPINCAK

Yazışma Adresi
İl Tarım Müdürlüğü
Çiftçi Eğitimi ve Yayın Şubesi
55060 Samsun

Telefon
0 362 231 37 00/270

Fax
0 362 233 21 63

e-mail
cey@samsuntarim.gov.tr

web
http://www.samsuntarim.gov.tr

ISSN 1305-7588

Samsun İl Tarım Müdürlüğü Yayını
Olan SAMTİM Dergisi Yaygın Süreli
Yayıdır

Dizgi/Baskı
Kardeşler Ofset
4320688 * Samsun

içindekiler

ÖNSÖZ	2
SAMSUN' DA "TARIM SEKTÖR TEMSİLCİLERİ İLE ORTAK AKIL TOPLANTISI"	3
SAMSUN'DAN KIRSAL KALKINMA ATAĞI : 4 ETAPTA 55 PROJE	5
SAMSUN İLİ TARIM POTANSİYELİ	6
TÜRKİYE VE SAMSUN MEYVECİLİĞİNDEKİ GELİŞMELER	10
SAMSUN'DA HAYVANCILIK	16
SAMSUN İLİNDE SEBZECİLİK	22
SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ VE SAMSUN	28
SAMSUN İLİNDE TARLA BİTKİLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ VE İL MÜDÜRLÜĞÜMÜZ ÇALIŞMALARI	32
HİKAYE DEYİP GEÇİN	37
YEMEKLERİMİZ	38
KESİN BİLİYORSUNUZDUR	39
DÜŞÜNÜYORUM, O HALDE BİLİRİM!	40

www.samsuntarim.gov.tr

Milli ekonominin temeli ziraattir. Bunun içindir ki tarımda kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar bu amaca ulaşmayı kolaylaştıracaktır.

Mustafa Kemal ATATÜRK

Kadir İSPİRLİ İl Tarım Müdürü

Sayın Tarım Sektörü Paydaşları

Samsun yüksek bir gelişme potansiyeline sahip, ekonomik faaliyetlerde tarım sektörünün ön planda olduğu, genellikle il ve bölge ölçeğinde üretim yapan sanayi kuruluşlarının yer aldığı, küçük ve orta ölçekli tesislerin yoğun olarak bulunduğu, sosyo-ekonomik göstergelerinin ülke ortalamasına yakın olduğu, orta derecede gelişmiş illerdendir. Tarım sektörü genel anlamda ülke kalkınmasının önemli bir unsuru olmasının yanında Samsun'da kırsal kalkınma çabalarının da ana sürükleyicisi konumundadır. Samsun'da tarım sadece ekonomik bir faaliyet değil sosyal, bölgesel, kültürel ekolojik vb. önemi olan bir toplumsal süreçtir. Samsun'da tarım halkın beslenmesi, sanayiye ham madde temin edilmesi ve ekonomik değer oluşturulmasının yanında planlı ve bilinçli yapıldığında toplumsal yapının kırsal mirasın ve çevrenin korunması, kaliteli üretim aracılığıyla yaşam kalitesinin artırılması gibi işlevler taşımaktadır.

Bafra ve Çarşamba ovası gibi iki büyük verimli ovası ile Samsun ili iklim, toprak, tecrübe ve topografya gibi doğal kaynakların üretime son derece elverişli olması nedeniyle sebzeçilik, meyvecilik, et, süt, su ürünleri, arıcılık, tıbbi-aromatik bitkiler, süs bitkileri, kırsal turizm, yerel ürünler ve akuakültür alt sektörlerinin gelişmesi için tarımsal cazibe merkezidir.

Son yıllarda Samsun ilinin sürdürülebilir tarımı, tarımsal verimliliği ve üretimde rekabet edebilirliğini artırabilmek için atılan önemli adımlardan biri de tarım havzalarının temelini oluşturacak olan kapama meyve bahçesi tesisi ve bodur meyve yetiştiriciliğidir. Ayrıca ilimizde sebze tarım havzaları ovalarımızda doğal olarak oluşmuştur. Ancak bölgemizde fındık hariç meyvecilik, Merkez ilçede Kürtün ırmağı boyunca uzanan vadi kapama meyve bahçeleri ile Mert ırmağı boyunca uzanan bölgedeki kapama meyve bahçeleri içinde dar bir alana sıkışıp kalmıştır. Bunun yanında sadece Çarşamba ilçesinde düzenli ve kaliteli şeftali ve kivi bahçeleriyle iyi bir plantasyon oluşturulması meyvecilik tarım havzaları oluşumuna katkı sağlamıştır. Yine yapılan çalışmaların ışığı altında özel sektörde kendi imkânlarıyla büyük meyve plantasyonları oluşturmuşlardır.

Türk Tarımının temel sorununun pazarlama aşamasında yaşandığı dikkate alınarak tarımsal sanayi sektörünün oluşması için öncelikli ihtiyaç duyulan ambalajlama, tasnif, paketleme, depolama tesislerini yaygınlaştırmaya yönelik ekonomik yatırımlar ile sulama yatırımlarına hibe desteği uygulamaya konulmuştur. Bu anlamda Samsun ilinde 2009 yılı itibarıyla 4. etabı gerçekleştirilen projeler ile hibe destekler sağlanmış, bunun sonucunda 55 adet yatırım projesi gerçekleştirilmiştir.

Bugüne kadar sağlanan tarımsal gelişmişliğin değerlendirilmesi ve bundan sonraki süreçte yapılabilecek çalışmalar konusunda değerlendirmelerde bulunmak üzere Tarım ve Köyişleri Bakanı Sayın Mehmet Mehdi EKER ile Bayındırlık ve İskan Bakanı Sayın Mustafa DEMİR, Sayın Valimiz Hasan Basri GÜZELOĞLU ve Samsun Milletvekilleri Grup Başkan Vekili Sayın Suat KILIÇ, Ahmet YENİ ve Fatih ÖZTÜRK ile Müsteşar Yardımcısı Ferhat ŞELLİ'nin katılımlarıyla "Tarım Sektör Temsilcileri ile Ortak Akıl Toplantısı" yapılmıştır. Toplantıya Bakanlık üst düzey bürokratları ile 60'a yakın sivil toplum kuruluşunun başkanları katılmıştır. Samsun tarımının enine boyuna tartışıldığı bu toplantıda alınan kararlar ve öne sürülen düşünceler kısa, orta ve uzun vadede ilimiz tarımının şekillenmesinde yol gösterici olacaktır. Programın ikinci gününde KKYDP kapsamında ilimizde gerçekleştirilen 55 projenin toplu açılış töreni Sayın Bakanlarımız ve Valimiz başta olmak üzere geniş bir katılımla gerçekleştirilmiştir. Yapılan toplantı ve törenlerin sonunda tüm katılımcılar tarafından ilimiz tarımında önemli gelişmeler yaşandığı ve bundan sonraki süreçte de yaşanmaya devam edeceğine vurgu yapılmıştır.

Ürününüz bol ve bereketli olsun.

SAMSUN' DA "TARIM SEKTÖR TEMSİLCİLERİ İLE ORTAK AKIL TOPLANTISI"

Tarım ve Köyşleri Bakanı Sayın Mehmed Mehdi EKER ile Bayındırlık ve İskan Bakanı Sayın Mustafa DEMİR'in katılımıyla 06 Şubat 2010 tarihinde Atakum Türk Eğitim Merkezi Tesislerinde "Tarım Sektör Temsilcileri ile Ortak Akıl Toplantısı" yapılmıştır. Toplantıya Bakanlık üst düzey bürokratları ile 60'a yakın sivil toplum kuruluşunun başkanları katılmıştır.

"Tarım ve Gıda Bakanlığı kurulması tasarısını hazırladık. Dünyadaki gelişmeler sadece tarımın üretim tarafını değil, üretimden tüketime, tarladan mutfığa kadar bir bütün olarak değerlendiriliyor. Bir denetim anlayışı hakim. Tek bir merkezden kontrollerin yapıldığı, sadece üretim boyutuyla değil bütün vatandaşlarımızı ilgilendiren tüketim sektörü olarak değerlendiriyoruz. Ayrıca bürokrasiyi de azaltıyoruz. Burada müsteşar, genel müdür, daire başkanları olacak. Bunların altında kariyer başkanları olacak. Bunlar işin akışını sağlayacak. 2002 yılında 23 milyar dolar olan tarımsal üretim miktarı 2008'de 57 milyar dolara çıktı. Türkiye'nin tarım ürünü ihracatı 4 milyar dolardan 10 milyar dolara çıktı. Sadece geçen yıl 2 milyar dolarlık yaş sebze ve meyve ihracatı gerçekleştirdik."

"Türkiye'de çalışan her 100 kişiden 26'sı tarım sektöründe istihdam ediliyor. Ekonomik krizin hissedildiği Türkiye'de tarım sektörü tampon görevi görmüştür. Tarım sektörü kriz dönemlerinde istihdam sağlayan önemli bir konumdadır. Türkiye'de üreticilerin tarım yaptığı arazi küçük. Bu nedenle biz üreticilerimizi bir araya gelerek kooperatifleşmeleri, birbirlerine güç vermelerini, el vermelerini istedik. Kendilerine destek vereceğimizi söyledik. Türkiye genelinde 41 bin proje destekledik. Hem bitkisel, hem hayvansal ekipmanlara destek verdik. 2 bin 500 kişiyi tarım danışmanı olarak atadık. 2010 yılında da 2 bin 500 kişiyi daha köylere tarım danışmanı olarak alacağız. Bunlar köylerde çiftçileri eğitecek bilgilendirecek. 24 saat çiftçiyle beraber olacak. Çiftçilerimiz dünyadaki gelişmelerden haberdar olacak, bilgi sahibi olacak."

"1930'lu yıllardan beri konuşulan ama bir türlü hayata geçirilemeyen tarım sigortası uygulamaları da bizim dönemde başlatıldı. Sigorta uygulamasına her yıl yeni bir risk grubunu ekliyoruz. Bu da Türkiye'de başlattığımız bir ilktir."

Konuşmasının ardından üreticilerin ve sivil toplum kuruluşu yetkilerinin sorunlarını dinleyen Bakan Eker, ildeki tarımsal alanda yapılan çalışmalar konusunda ilgili kuruluş yetkililerinden bilgi aldı. Programın ikinci günü ise Tarım ve Köyşleri Bakanı Mehdi EKER, Bayındırlık ve İskan Bakanı Mustafa DEMİR ile birlikte Samsun Bafra Organize Sanayi Bölgesi'ndeki "55 Adet Kırsal Kalkınma Yatırımları Destekleme Programı Projeleri Toplu Açılış Töreni"ne katıldı. Burada bir konuşma yapan Bakan Eker, milletin parasını doğru desteklerle, doğru projelerde kullandıklarını belirterek, verimli üretim yapmak isteyen üreticilerin yanında olduklarını söyledi.

Türkiye için en doğru, en iyi yatırımın ne olduğunu bildiklerini ve buna göre hareket ettiklerini söyleyen Bakan EKER, hayvancılığı, tarımı, kırsal kalkınmayı çok önemsediklerini ve geliştirdiklerini belirterek şöyle konuştu: "Bugün 55 tesisin toplu açılışını yapıyoruz. Bu tesisler, bizim için önemli yatırımlardır. İlk kez 2006 yılında Kırsal Kalkınma Yatırımlarını başlattık. Biz bu tesislerin yüzde 50 sermaye ile ortağıyız. Ama bu tesislerin kârına ortak değiliz. Amacımız Türk tarımına 3 bin tesis kazandırmaktır, şu anda 1930 tesisi açtık. Türkiye'de 360 bin ton çeltik üretilirken biz bunu bugün 760 bin tonun üzerine çıkarttık. Türkiye pirinç ihtiyacının yüzde 35, yüzde 40'ı karşılanıyordu, şu anda yüzde 85'ini karşılar duruma geldik. Sadece pirinçte geldiğimiz nokta bu."

Bayındırlık ve İskan Bakanı Mustafa DEMİR de, "Geçmişte çok ihmale uğramış sektörleri geliştiriyoruz. 7 yılın içinde çok şey değişti ve gelişti. Türkiye her alanda gelişiyor ve değişiyor. Biz geçmişte kaybettiklerimizi önümüze alarak yolumuza devam ediyoruz" şeklinde konuştu.

Samsun Valisi Hasan Basri GÜZELOĞLU ise yaptığı konuşma, "Samsun için değil ülkemiz adına da yıllardır istenilen ama yapılamayan bir değişimin Samsun ölçeğinde yapılmış olmasını önemsiyoruz. Geç kalmış bir dönüşümün Türk insanı ile buluşmasını bugün gerçekleştiriyoruz" dedi.

SAMSUN'DAN

KIRSAL KALKINMA ATAĞI

4 ETAPTA 55 PROJE

Tarım ve Köyşleri Bakanlığınca uygulanmakta olan Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı ile doğal kaynaklar ve çevrenin korunması, kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal ürün ve sanayi entegrasyonunun sağlanması, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının sağlanması ve proje hazırlama kapasitesi oluşturulması hedeflenmiştir.

Bu program kapsamında tarım ürünlerinin işlenmesi, paketlenmesi ve depolanmasına ve alternatif enerji kaynaklarının kullanıldığı sera yapımlarına %50, toplu basınçlı sulama tesislerine %75 oranında hibe desteği verilmektedir.

Samsun'da desteklenen 55 proje ile ekonomimize 18.509.994,82 TL tutarında kazandırılan bu yatırımlar tamamlanmış olup 9.129.462,83 TL tutarında hibe desteği sağlanmıştır. Ayrıca bu program kapsamında Makine-Ekipman Alımlarına % 50 hibe desteği verilerek Balya-Silaj Makineleri, Süt Sağımlı ve Soğutma Tankları, Soğuk Hava Tesistatlı Taşıma Aracı, Bahçe El Traktörü, Pülverizatör, Yem Hazırlama Makineleri ve benzeri 1285 adet 30 farklı makine-ekipman grubu için 6.368.455,00 TL hibe desteği sağlanmıştır.

Sonuç olarak Samsun İlinde hibe desteği verilerek desteklenen bu projeler ile Bitkisel ve hayvansal üretimin artırılması, Jeotermal enerjinin seraların ısıtılmasında kullanılması ve yaklaşık 610 kişinin istihdam edilmesi ile Milli Ekonomimizin güçlenmesine katkı sağlanmıştır.

07 Şubat 2010 günü Bafra'da yapılan 55 tesisin ortak açılış törenine Tarım ve Köyşleri Bakanı sayın M.Mehdi EKER, Bayındırlık ve İskan Bakanı Sayın Mustafa DEMİR Samsun Valisi Sayın Hasan Basri GÜZELOĞLU, Samsun Milletvekilleri Sayın Ahmet YENİ, Suat KILIÇ ve Fatih ÖZTÜRK ile Bafra Kaymakamı sivil toplum kuruluşlarının başkanları, belediye başkanları ve çok sayıda vatandaş katılmıştır.

■ SAMSUN'DA TARIM POTANSİYELİ

Burhan HEKİMOĞLU

Ziraat Mühendisi

Mustafa ALTINDEĞER

Ziraat Mühendisi

Son iki yılı kapsayan dönemde, tarım ve gıda ürünlerinin fiyatlarında yaşanan dalgalanma ve yüksek oranlı artışlar özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin öncelikli konularından biri haline gelmiştir. Bunun için öncelikle kurumsal alt yapının başlıca unsurları olan mülkiyet hakkı, tarımsal finans, tarımsal yayım ve bilgi sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Tarım ürünlerinde fiyat dalgalanmalarının olumsuz etkilerini gidermeye yönelik olarak; verimliliği ve pazarlama imkânlarını geliştirmek üzere üretici örgütlenmesinin etkilileştirilmesi, Borsa ve Haller başta olmak üzere ürün ticaretinde etkinliğin sağlanması, kayıt dışılığın azaltılması ve pazarlama standartlarına ilişkin yasal çerçevenin oluşturulması ülkemiz açısından öncelikli görülmektedir.

Türkiye'de geleceğe bakılırken üzerinde en fazla durulan konu, rekabetçi bir tarım sektörünün oluşturulması olmuştur. Tarımın, girdi piyasalarının düzgün işlemesi üretim faktörlerinin piyasa fiyatlarından temin edilebilmesi, diğer sektörlerle rekabet edebilmesi ve ürününü makul fiyatlarla rekabetçi piyasada satabilmesi gerekir.

Türk tarım sektörünün, ülke ekonomisi içindeki payının nispi olarak giderek azalmasına rağmen, sektör sanayiye girdi temin etmesi, gıda gereksinimini karşılaması, istihdam olanakları yaratması, GSYİH'ya katkısı, sanayi ürünlerine talep oluşturması, ihracat yoluyla döviz temini gibi sağladığı katkılar nedeniyle ekonomi içindeki önemini korumaya devam edecektir.

1. Tarımsal İşletme Yapısı

Samsun ve Türkiye Tarımsal İşletme Sayısı ve Yapısı (2001)

	İşletme Sayısı (ad)	İşletme Başına Ortalama Arazi Büyüklüğü (da)	İşletme Başına Ortalama Hayvan Sayısı (ad)
Samsun	86.381	40	2-4
Türkiye	3.022.127	61	2-4

1980-2001 dönemi rakamları incelendiğinde 1980'de 3.558.815; 1991 yılında 3.966.822 olan işletme sayısı 3.022.127 olmuştur. Türkiye'de hem tarım toprağında hem de tarım işletmeleri sayısındaki düşüşlerin birlikte yaşanması, ortalama işletme büyüklüğündeki değişimin de sınırlı düzeyde kalmasına neden olmuştur. İşletme sayısındaki düşüşe rağmen, ortalama işletme büyüklüğünün düşük kalması tarım topraklarının azalmasıyla açıklanabilir. Bu durum, tarımı terk eden işletmeler nedeniyle, önemli büyüklükte tarım toprağının da terk edildiği anlaşılmaktadır.

Dönem içerisinde, ortalama parsel sayısının düşüp, parsel büyüklüğünün artması modern bir tarımsal yapı adına olumlu bir gelişmedir. Tarla tarımından çiftlik tarımına geçiş adına işletme başına parsel sayısının azalması ve parsel büyüklüğünün artması Türk tarımında parçalı işletme sorununun hafiflediğini gösterse de, ortalama işletme ölçeğinin dönem sonunda başlangıç düzeyine yakın olması işletme ölçekleri sorununun varlığını koruduğunu göstermektedir.

Artan nüfus ve diğer parçalanma nedenleriyle tarım işletmelerinin sahip olduğu araziler, sürekli parçalanmakta ve ekonomik işletme büyüklüğünün altına düşmektedir. Arazi toplulaştırma çalışmalarıyla dağınık ve parçalı arazilerinin birleştirilerek, modern tarım tekniklerinin uygulanacağı işletmelerin oluşturulması mümkün görünmektedir.

2. Arazi Kullanım Biçimi

Samsun İlinde Arazilerin Kullanım Biçimine Göre Dağılımı (2008)

	Tarım Alanı ve Türkiye Kıyaslaması		Çayır-Mera Alanı ve Türkiye Kıyaslaması		Orman Fındak Alanı ve Türkiye Kıyaslaması		Tarım Dışı Alan ve Türkiye Kıyaslaması	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Samsun	455.000	1,68	45.000	0,21	358.000	1,72	100.000	0,98
TR83 Bölgesi	1.645.282	6,10	408.066	1,99	1.295.518	6,25	453.657	4,45
TÜRKİYE	26.968.000	34,41	20.500.000	32	20.703.000	26,42	10.184.700	13

Samsun ilinde tarım arazileri ve ormanlık arazilerin Türkiye genelinden yüksek olduğu, mera arazilerinin oranının ise Türkiye geneline göre hayli düşük olduğu görülmektedir. Bu durum Samsun'da hayvancılığın yeterince gelişmemesinin gerekçelerinden biri ve önemli etkidir. Ülkemizdeki tarım arazilerinde genel anlamda iki temel sorun göze çarpmaktadır. Bunlar; verimli tarım arazilerinin tarım dışı alanlarda kullanılması ve verimli işletmeciliği engelleyecek şekilde tarım işletmelerinin büyük çoğunluğunun küçük işletme niteliğinde, dağınık ve geometrik parsel düzenine sahip bir yapıda olmasıdır. Bunun en önemli sebeplerinden biri, halen yürürlükte olan miras yasalarıdır.

3. Tarım Arazilerinin Dağılımı

Tarım Arazilerinin Kullanım Şekli (2008)

İller	Toplam Tarım Alanı ve Türkiye Kıyaslaması		İşlenen Tarla Alanı ve Türkiye Kıyaslaması				Sebze Bahçeleri ve Türkiye Kıyaslaması		Meyve Alanları ve Türkiye Kıyaslaması	
	ha	%	Ekilen		Nadas	ha	%	ha	%	
			ha	%						
Samsun	455.000	1,85	267.358	1,61	13.020	31.149	4,08	96.524	3,32	
Samsun	455.000	100	267.358	58,76	13.020	31.149	6,84	96.524	21,21	
TR83	1.495.761	6,10	1.119.904	6,75	189.317	59.551	7,82	126.989	4,37	
Türkiye	26.968.000	100	16.581.603	61,48	4.259.189	760.868	3,00	2.905.557	11,84	

Türkiye toplam yüzölçümü 78.355.700 ha'dır. 2008 yılı TÜİK verilerine göre toplam tarım alanı 26.968.000 ha'dır. Bunu oranladığımızda ülkemiz toplam arazisinin yaklaşık %34,4'ü tarım alanıdır. Toplam tarım arazisinin 20.840.792 hektarı işlenen tarla alanı olup 16.581.603 hektarı yani yaklaşık %79,5'i ekilen tarla alanı, 4.259.189 hektarı yani %20,43'ü nadasa bırakılan alandır.

TR83 Samsun Alt Bölgesi, Samsun ilinde toplam tarım arazisi 455.000 ha'dır. Bu alan bölgenin yaklaşık %31'ini ülkenin ise %1,85'ini oluşturur. Samsun ilinde ekilen tarla alanı 267.358 ha, sebze bahçeleri 31.149 ha, meyve alanları ise 96.524 ha olup bunun büyük bir kısmı olan 88.000 hektarı sadece fındık alanlarına dahildir.

Ülkemizde ekim yapılan alanlardaki daralmanın aksine, sebze ve meyve yetiştirilen alanlarda ise artış meydana gelmiştir. Bu durum, daha fazla işgücü gerektiren tarla tarımı yerine, daha az işgücü gerektiren sebzeçilik ve meyvecilik faaliyetlerinin tercih edildiğini göstermektedir. Bu faaliyetlerin, şehirlere göç nedeniyle köylerde işgücü yetersizliği yaşayan işletmeler ile şehre göç ettiği halde köydeki arazilerinde tarımsal faaliyetini sürdürmek isteyen işletmelerce daha çok tercih edildiği söylenebilir.

4. Önemli Bitkisel ve Hayvansal Ürünler

Önemli Bitkisel ve Hayvansal Ürünler-Türkiye Üretimindeki Payı (2008)

Ürün Adı	Payı (%)
Soya	21,12
Çeltik	8,68
Fındık	14,34
Tütün	9,6
Mısır	3,0
Sebze	3,28
Buğday	2,34
Büyükbaş Hayvan	2,73
Süt	2,18

2008 yılı itibariyle ülkemiz bitkisel üretimi 120.202 ton dur. Bitkisel üretimin büyük çoğunluğu tarla bitkileri üretimine aittir. Samsun ili tarla bitkileri üretimi içinde özellikle soya fasulyesi, çeltik, tütün ve mısır ile ön plana çıkmaktadır. Soya tohumluğu pazarlayan firmaların özellikle Çarşamba ovasında sözleşmeli üretim yapmaları, soya fasulyesi ve çeltik gibi ürünlere ödenen destekleme primleri yanında üreticilere düşük fiyattan temin edilen sertifikalı tohumlukların kullanılması ile üretim ve verimde artışlar yaşanmıştır.

Yine ili tarla bitkileri üretimi yanında iklim ve geniş üretim alanları ile de sebze tarımı Samsun ilinde ülkenin diğer illerine karşı mukayeseli üstünlüğe sahiptir. Samsun ilinin toplam 1.238.264 ton olan sebze üretimi ile özellikle kışık sebzelerin bir kısmında Türkiye üretimindeki payı %28'lere çıkabilmektedir. Samsun, Ordu, Giresun gibi önemli fındık üreticisi olan bir ildir. 88 bin ha alanda yıllara göre değişmekle 100 bin ton fındık üretilmektedir.

5. Meyve Üretimi

Meyve Ağaç Sayıları ve Üretim (2008)

	Samsun		TR83		Türkiye
	ad	%	ad	%	
Mey.Ver. Ağaç Sayı	43.542.042	8,54	49.133.059	9,64	509.942.457
M. Vermeyen Ağaç sayısı	5.848.063	8,06	7.896.445	10,89	72.533.445
Üretim (ton)	188.245	1,70	381.034	3,43	11.102.827

Ülke olarak meyve üretim miktarında birçok üründe ilk sıralarda yer almamıza rağmen, verim, dış satım ve kişi başına tüketim miktarlarında çok gerilerde olduğumuz bir gerçektir. Türkiye'de üretilen ortalama 12-13 milyon ton meyvenin ancak 1 milyon tonu civarında bir kısmı ihraç edilebilmekte ve bu da toplam üretimin %8'ini oluşturmaktadır. Hatta Dünyada tekel durumunda olduğumuz fındık hariç diğer meyve türlerinde ihraç oranı üretimin %3-5'ini geçmemektedir. Toplam meyve ağaç sayısı olarak TR83 Samsun Alt Bölgesinde 49.390.105 ile Samsun ili alt bölgenin %85'ini temsil etmektedir.

6. Hayvancılık Potansiyeli

Hayvan Sayısı	TR831 (Samsun)			Türkiye	
	İl %	ad	TR %	TR83 (ad)	(ad) %
Koyun	33,95	157.800	0,65	599.110	24.014.591 58,52
Keçi	1,70	7.940	0,13	55.609	5.993.363 14,60
Siğir	62,52	290.638	2,65	828.583	10.946.329 26,67
Manda	1,83	8.515	0,86	20.364	86.297 0,21
Toplam BB+KB	100	464.893	1,13	1.503.666	41.040.550 100

Hayvan Sayıları ve Türkiye Kıyaslaması (2008)

2008 yılı sonu itibariyle toplam büyükbaş hayvan sayısı bir önceki yıla göre %1,58 azalış gerçekleşmiştir. Büyükbaş hayvanlar arasında yer alan siğir sayısı %1,60 azalarak 10.946.329 baş olurken, manda sayısı %1,88 artarak 86.297 baş olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılı TÜİK verilerine göre,

Samsun'da 165.740 baş koyun ve keçi; 290.608 baş siğir cinsi hayvan ve 8.515 adet manda bulunmaktadır. Samsun ili büyükbaş hayvan yetiştiriciliği açısından Türkiye'de 1. derecede yığınlaşma gösteren alt bölge illeri arasında yer almaktadır.

7. Tarımsal Üretim Değerleri

	Bitkisel Üretim Değeri		Canlı Hayvanlar Üretim Değeri		Hayvansal Ürünler Değeri	
	(1.000 TL)	%	(1.000 TL)	%	(1.000 TL)	%
Samsun	1.415.902	2,49	461.512	1,87	375.147	1,63
TR83	3.310.162	5,82	1.357.151	5,50	1.121.591	4,89
Türkiye	56.799.894	100	24.666.222	100	22.921.524	100

Bitkisel, Hayvansal ve Canlı Hayvanlar Üretim Değeri (2008)

Türkiye'nin toplam tarımsal üretim değerinin büyük bölümü, bitkisel üretim değeri tarafından oluşturulmaktadır. Tarımsal üretim değeri, bitkisel ve hayvansal üretim olmak üzere bileşenlerine ayrıldığında; 2008 yılında tarımsal üretim değerinin yaklaşık %60'ının bitkisel üretim tarafından oluştuğu görülmektedir.

Türkiye de tarımsal üretimin bileşiminde bitkisel üretim hakim durumdadır. 2008 TÜİK verilerine göre toplam bitkisel üretim miktarı yaklaşık 120 milyon 202 bin ton olup; bunun 78.378.287 tonu tarla ürünlerine, 25.130.271 tonu sebze ürünlerine ve 16.694.268 tonu ise meyve ürünlerine aittir. Bu bağlamda bitkisel üretimin 2008 yılında en büyük payı yani %65'i tarla ürünlerine aittir. Bitkisel üretimin %21'i sebzelere ve %14 ü meyve ürünlerine aittir. Türkiye bitkisel üretim değeri olan 56.799.894.000 TL'nin %2,5'i olan 1.415902.000 TL'si Samsun iline aittir. Bölgesel değerlendirme yapıldığında Samsun İli TR83 alt bölgesinin üretim değeri olarak %42,7'sini karşılamaktadır. Dolayısıyla Samsun ili tarımsal üretim potansiyeli açısından bölgenin sürükleyicisi konumundadır.

Ülkemiz canlı hayvanlar üretim değeri olan 24.666.222.000 TL'nin 461.512.000 TL'si Samsun iline aittir. Bölgesel açıdan baktığımızda canlı hayvan üretim değeri TR83 alt bölgesinin %34 ünü karşılamaktadır. Dolayısıyla Samsun ili bitkisel üretimde olduğu gibi canlı hayvanlar üretim değerinde de başı çekmektedir.

8. Islah Durumuna Göre Siğir Varlığı

Islah Durumuna Göre Siğir Varlığının Türkiye

Islah Değeri	TR831 (Samsun)			Türkiye (ad)		
	İl %	ad	Tr %	TR83 (ad)	(ad) %	
Siğir	Kültür	18,64	54.175	1,52	150.021	3.554.585 32,47
	K.Melezi	52,78	153.384	3,44	398.366	4.454.647 40,69
	Yerli	28,57	83.049	2,91	280.196	2.850.710 26,04
Toplam BB	100	290.638	2,65	845.947	10.946.329 100	

Kıyaslaması (2008)

Türkiye'de yetiştirilen kültür ırkı siğirlerin önemli bir bölümünü siyah alaca siğirler oluşturmakta olup, Jersey ve Simmental ırkı siğirler de bulunmaktadır. Yerli

oluşturmakta ve Boz Irk, Doğu Anadolu Kırmızısı ve Güneydoğu Sarı-Kırmızısı ırkı sığırlar da yaygın olarak yetiştirilmektedir. Melez genotipler ise genel itibarıyla, kültür ırklarının yerli ırklar ile melezlenmesi sonucu elde edilmektedir. Sığır cinsi hayvan varlığı içinde kültür ve kültür melezi hayvanların oranı %74 olarak gözükmektedir. Hayvan yetiştiriciliğinde son yıllarda entegre tesislerin sayısının artması, besi hayvancılığı yapan işletmelerin verimli ırklara yönelmesi, suni tohumlamadan alınan olumlu sonuçlar ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının hayvancılıkla ilgili desteklemeleri de dikkate alındığında bu oranın daha yukarılara çıkacağı beklenmektedir.

Sığır varlığının ırklara göre dağılımı incelendiğinde: Türkiye'de bulunan toplam 10.946.329 baş sığır cinsi hayvanın %33'ü kültür ırkını oluşturmaktadır. Oranlamayı Samsun için değerlendirirsek %18.6 ile Türkiye ortalamasının hayli gerisinde gözükmektedir. Alt bölge değerlendirmesi yaptığımızda samsun ili TR83 alt bölgesi ile aynı ortalama sahiptir. Samsun'da kültür ırkı hayvanların büyük bir çoğunluğunu Holstein, Simmental ve Montofon cinsi sığırlar oluşturmaktadır. Son yıllarda halkın et üretimi yönünde besi hayvancılığına yönelmesi ile Simmental ağırlıklı yetiştiricilik artmaya başlamıştır.

9. Süt Potansiyeli

Süt Potansiyeli (2008)

	Süt Üretimi (ton)	Süt Üretimi (%)
Samsun	268.005	2,18
TR83	741.633	6,05
Türkiye	12.243.040	100

Dünya gıda örgütlerinin son raporlarına göre; 2002-2007 yılları arasında dünyada süt üretimi, sütün toplam arz ve toplam kullanımı artmıştır. Sanayide kullanılan süt miktarında, özellikle dondurma üretiminde, peynir, yoğurt ve tereyağı üretiminde, içme sütü kullanımında, ithalat ve ihracatında ciddi bir artış meydana gelmiştir. Bu nedenle önümüzdeki yıllar içerisinde potansiyeli olan süt üreten ve işleyen büyük işletmelerin ekonomik önemi giderek artacaktır.

Samsun'da modern anlamda süt ve ürünleri sanayi işletmeleri kümeleşmemiş ve bununla birlikte var olanlar yeterince gelişmemiştir. Bu nedenle Samsun'da özellikle; hammadde ihtiyacını rahatlıkla karşılayabilen, çiğ sütü sağlıklı olarak toplayabilen, aldığı sütü gelişmiş teknolojilerle ülkemiz ve uluslararası standartlarına uygun olarak işleyebilen, işlenmiş ürünlerini yurt içi ve dışında pazarlayabilen işletmelerin önümüzdeki yıllar içerisinde AB projeleri ile ve Kırsal Kalkınma hibe programlarıyla daha fazla desteklenmesi doğru olacaktır.

Samsun ilinde 268.005 ton olan süt üretiminin büyük bir kısmı sığır cinsi hayvanların süt üretimidir. Süte verilen destekler sanayide kullanılan sütün miktarında önemli artışlara sebep olmuştur. Samsun, süt toplayan özel sektöre orta ölçekli işletmeler

yanında Bafra, Vezirköprü, Merkez, Havza ve Alaçam ilçeleri başta olmak üzere 29 adet süt toplama merkezini bünyesinde bulundurmaktadır.

10. Yem Bitkileri

Yem Bitkileri Ekiliş Alanları (2008)

	İşlenen Tarla Alanı		Yem Bitkileri Ekiliş Alanı	
	ha	%	ha	%
Samsun	267.358	58,76	52.293	19,55
Türkiye	16.581.603	1,61	1.564.418	9,4

Ülkemizde çayır meralardan yaklaşık 9 milyon ton, yem bitkilerinden yaklaşık 3 milyon ton olmak üzere toplam 12 milyon ton kaba yem üretilmektedir. Bu durumda, meralardaki üretilen otun tamamının kullanıldığı kabul edilse bile, 12 milyon ton kaba yem açığı ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde yaklaşık 1.564.418 ha olan yem bitkileri ekiliş alanı toplam ekilebilir alanların %9.4'ünü oluşturmaktadır. Oysa hayvancılığı ileri gitmiş ülkelerde bu oran %25-30 kadardır. Buna ilaveten kaba yem ihtiyacının %35'i, kesif yem ihtiyacının %25'i, karşılanabilmekte, yem açığı saman, kalitesiz kaba ot, yaprak vb. bahçe artıkları ve dikenlerle karşılanmaktadır.

Son yıllarda yem bitkileri üretimini teşvik amacı ile Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından "Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Karar" yürürlüğe konmuştur. Bu karar gereği yem bitkileri üretiminde yatırım giderlerinin ve üretim maliyetlerinin bir bölümü üreticiye teşvik olarak ödenmektedir. Bu teşvik sistemi, artış hızı yavaş da olsa yem bitkileri üretimini olumlu yönde etkilemiştir.

11. Su Ürünleri Potansiyeli

Tekne Sayısı ve Su Ürünleri Avcılık İstihsalı (2008)

Yer	Tekne Sayısı		Deniz Avcılığı		Kültür Balıkçılığı	
	ad	%	ton	%	ton	%
Samsun	747	4,35	29.802	4,71	1.706	2,30
Türkiye	17.161		632.000		143.389	

Samsun İli su ürünleri konusunda; stratejik konumu, limanları, balıkçı barınakları, modern balıkçı tekneleri, kalifiye elemanları, birikimleri, kullanılabilir dinamikleri ve modern kent kimliği ile bölgesinin belirleyicisidir. Samsun İlinin deniz kıyısında olması su ürünleri potansiyeli yüksek bir il olmasını beraberinde getirmiştir. Büyük iç su potansiyelleri varlığı bu şehri su ürünleri konusunda ayrıcalıklı kılmaktadır.

2007 verilerine göre, yaklaşık 632 bin tonu avcılıkla, 143 bin tonu yetiştiricilikle olmak üzere toplam yaklaşık 775 bin ton su ürünleri üretilmiştir. Samsun ilinde toplam avlanan deniz balıkları miktarı 31.508 ton olup bu oran ülkenin %4 ünü karşılamaktadır.

■ TÜRKİYE VE SAMSUN MEYVECİLİĞİNDEKİ GELİŞMELER

Mehmet Ali YETGİN

Ziraat Mühendisi

Necdet ERYILMAZ

Ziraat Yök. Mühendisi

Giriş

Türkiye, 70 milyon nüfusuna karşılık 28 milyon hektarlık tarım arazisi ile tarım potansiyeli çok yüksek olan nadir ülkelerden birisidir. Az sayıda kültür bitkisi dışında hemen hemen her türlü bitkinin yetiştiği bir coğrafyada bulunmaktadır. Tarım alanlarının önemli bir bölümü dünyada ender bulunan verimli topraklardan oluşmaktadır. Ülkemizdeki girdi maliyetlerinin yüksek olması sebebiyle bağıcı bahçesini terk eden çiftçiler yeni geçim kaynakları aramaya yönelmiştir. Bu da 28 milyon hektar tarım arazimizin büyük bir çoğunluğunun boş kalmasına neden olmuştur.

Meyve yetiştiriciliğinde dünya tarımında yeni teknik ve teknolojinin gelişmediği dönemlerde ihracatçı ülke konumunda bulunmaktayken bugün fındık, antep fıstığı, elma, üzüm ve portakal gibi belli başlı meyvelerin dışında neredeyse ithalatçı durumuna gelmiş bulunmaktadır. Halbuki meyve yetiştiriciliği cumhuriyetin ilk yıllarında çok büyük gelişmeler kaydetmiş olup; hemen bütün meyvelerde ağaç sayıları büyük oranlarda artmış, buna paralel olarak üretim miktarları da katlanmıştır.

1930'lu, 1940 lı ve hatta 1950 li yıllarda ülkenin birçok yerinde birçok meyve ve özellikle muz, portakal, limon ve mandarin çok nadir bulunan meyveler durumunda iken bugün Türkiye'nin her yerinde aileler bu meyveleri bol bol ve başka ülkelere kıyasla, ucuz fiyatlarla satın almaktadırlar. Aynı şeyleri elma, şeftali, kayısı, armut vb. meyveler için de söylemek mümkündür. Bu durumda Türkiye'nin, birim alandan alınan pazarlanabilir ürün miktarını artıracak önlemleri alma zorunluluğu vardır. Bunun için de meyve yetiştiriciliğinde, sınıflamada, muhafazada, taşıma ve pazarlamada modernizasyona gidilmesi zorunludur. Türkiye özellikle, her ekolojik bölgenin avantajlarını ve dezavantajlarını tesbit ederek yeni yatırımlar yapmalıdır. Bugünkü

durumda çilek, kiraz, turuncgiller tarımında uygulanan teknikler bu konuda gelişmiş ülkelerle yarışabilecek durumdadır. Elma, badem, ceviz ve antepfıstığı tarımındaki gelişmeler de memnuluk vericidir. Türkiye mevcut meyve yetiştirme potansiyelini gereği gibi kullanabilirse bu kesimden gelecek gelir, ülkenin döviz gereksinimi karşılayabilecek seviyeye ulaşabilir.

Bugünkü koşullarda ciddi bir inceleme yapılırsa, Türkiye'nin hemen bütün meyvelerde bugünkünden çok daha fazla bir yetiştirme potansiyeline sahip olduğu görülür. Ancak bu yetiştiriciliklere girilmeden önce iç ve dış pazarların durumları ve istekleri çok iyi incelenmeli ve pazar boşluklarından yararlanılmalıdır.

Üreticilerin pazar hareketleri ve dünya eğilimleri doğrultusunda bahçelerini zaman zaman yenilenmesi de gerekmektedir. Yeni tesisi edecekler bahçelerin dünyanın istediği yeni tür ve çeşitlerle, arındırılmış materyalle, tür ve çeşitlere uygun anaçlarla ve sık dikim yöntemlerini kullanarak kurmaları çiftçilerin yararına olacaktır.

Meyve yetiştiriciliğinde Türkiye'nin önümüzdeki yıllardaki hedefi, yüksek kaliteli, pazarlamaya uygun, hastalık ve zararlılardan arı, meyveleri hem kendi vatandaşlarımızın

gereksinimlerini bol bol karşılayacak hem de dış pazarlara satılabilecek miktarda yetiştirmek, bunlarda devamlılık sağlamak, ekolojik olanaklar içinde değişik zamanlarda yetiştireceği meyvelerle dış pazarlarda marka olabilmek olmalıdır.

Ülkemizde hemen bütün meyve türlerinde yapılan üretim kendi gereksinimimizi karşılamaktan başka dış ticarete de önemli katkılarda bulunmaktadır. Bugün için ılıman, sert çekirdekli, sert kabuklu, üzümü ve subtropik meyve dış satımları her geçen gün biraz daha büyük boyutlara ulaşmaktadır. Türkiye elma, armut ve ayva gibi en önemli yumuşak çekirdekli meyvelerin anavatan bölgelerindedir. Bugün Türkiye'de yetiştirilen çeşit sayıları elmalarda 500 ve armutlarda 600'ün üzerindedir. Bu sayılar, yurt içinde seleksiyonlarla yeni bulunan, melezlemelerle elde edilen ve gerekse yurtdışından getirilen çeşitlerle daha da artmaktadır.

Ülkemizde, özelde ise ilimizde meyve yetiştiriciliğini geliştirmek amacıyla birtakım çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar;

"Türkiye'de özellikle soğuklama gereksinimi düşük meyvelerin yetiştiriciliğine ağırlık verilmelidir.

"Elma yetiştiriciliğinde yazlık çeşitlere önem verilmelidir.

"Elma, armut ve kirazlarda bodurlaştırıcı anaçlar üzerine aşılanmış çeşitlerle yoğun ve çok yoğun dikim sistemlerine önem verilmelidir.

"Ateş yanıklığı yüzünden gerileyen armut yetiştiriciliği yeniden ele alınmalı, Tosca, Santa Maria, June Beauty vb gibi yazlık çeşitler üzerinde durulmalıdır.

"Armut ihracatının artırılması için dış pazarın talep ettiği çeşitlerden Williams, p. Coscia, Comica, Abbate Fetel vb. çeşitlerin yetiştiriciliğine önem verilmelidir.

"Şeftali ve nektarinde soğuklama gereksinimi düşük erkenci ve çok erkenci çeşitlerle kıyı kesiminde, geçici ve çok geçici çeşitlerle yayla bölgelerde çalışılmalıdır.

"Kirazlarda bodurlaştırıcı anaçlarla sık ve çok sık dikim üzerinde durulmalıdır. Kendiyle uyuşan yabancı kiraz çeşitlerinin değişik kiraz bölgelerimizdeki davranışları dikkatle izlenmelidir. Ayrıca 0900 Ziraat çeşidinden daha geç olgunlaşan çeşitlere ağırlık verilmelidir. Bunlara ek olarak kıyı kesimlerinde denizden yüksekliği 500-800 m olan alçak yayla bölgelerinde erkenci kiraz konusu ele alınmalıdır.

"Japon erikleri ile bu konuya daha büyük önem verilmelidir

"Kıyı kesiminde ve iç kesimlerde Trabzon hurması üretimi artırılmalı ve bu meyvelerin soğukta muhafazasına ağırlık verilmelidir.

"Bütün meyvelerde sulama, gübreleme, budama, hastalık ve zararlılarla savaşım gibi teknik ve kültürel önlemler mutlaka uygulanmalıdır.

"Ceviz yetiştiriciliği bölgelerin sonbahar, kış ve ilkbahar donları, yaz sıcakları ve soğuklama süreleri göz önüne alınarak kapama bahçeler halinde ve mutlaka aşılı fidanlarla yapılmalıdır.

"Nar meyvesi son yıllarda pazarlarda daha çok aranır duruma gelmiştir. Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kurulan ve kurulmakta olan kapama bahçeler öteki bölgelerde de yaygınlaştırılmalıdır.

"Son yıllarda bazı şaraplık üzüm çeşitlerinin yüksek fiyatlı olması ve özellikle bunlardan elde edilen şarapların da fiyatlarının yüksek olması bağcılarının, şarap üreticilerinin ve özellikle de sektör dışındaki girişimcilerin dikkatini çekmiş ve bu yönde yatırımlara teşvik etmiştir. Bağcılarının bir kısmı örgütlenerek şarap üretimine yönelirken şarap sanayicilerinin çoğunluğu da bağ kurmaya önem vermiş, yeni girişimciler ise her ikisini birlikte kurarak entegre tesisler oluşturmaya başlamışlardır. Bağcılığın ve şarapçılığın entegre olması önemli ve yararlı bir gelişmedir. Ancak şaraplık değeri yüksek çeşitlerin (Cabernet Sauvignon, Merlot, Shiraz, Kalecik Karası, Boğazkere, Öküzgözü, Papaz Karası, Narince, Sauvignon Blanc, Chardonnay, vb.) yayılımı çok büyük bir hızla devam etmektedir. Yeni kurulan bağların yanı sıra mevcut çeşitlerin de aşı ile değiştirilmesi hız

kazanmıştır. Şu anda bu çeşitlerin yayılım alanı talebi karşılayacak düzeyde olmamasına rağmen en kısa sürede önlem alınarak belli bir düzene konması gereklidir. Geçmiş yıllarda yaşanan bu olayın bir tekrarının şaraplık üzüm çeşitlerinde gerçekleşmemesi için üretim, verim, kalite ve fiyat bazında önlemler alınmalıdır.

"Sertifikalı fidan ile bahçe tesisine yapılan desteğin kapama bahçelerin artmasına katkı sağlamıştır. Ancak diğer meyve türlerine göre bodur anaçlarla tesis edilen bahçelerin birim alana maliyetlerinin çok yüksek olmasına karşın destek miktarının dekara göre uygulanması yerine, birim bahçe tesis maliyetinin ve dekara fidan adetlerinin göz önüne alınarak yapılması daha yararlı olacaktır.

"Dünya Bankasının ambalajlama, tasnif ve soğuk muhafaza tesislerine vermiş olduğu %50 hibe destek kredilerinin kullanımının artırılması gerekir.

"Bakanlığımız KKYD Programından meyve muhafazasına yönelik desteklerin hibe oranının %80'ler seviyesine çıkartılması gerekir.

"Yeni tesis edilen meyve bahçelerin muhakkak tür ve çeşit bazında kayıt altına alınması ve buna paralel olarak arz açığının veya üretimim az olduğu çeşitlerle bahçe tesisi edenlerin desteklenmesi sağlanmalıdır.

Samsunda Meyveciliği Geliştirme Çalışmaları

İlimiz meyve yetiştiriciliği açısından büyük bir potansiyele sahip olmasına karşın fındık ve dar bir alanda ve dar bir periyotta şeftali üretimi dışında kapama meyve bahçelerine rastlamak yakın zamana kadar çok zordu. SİÖİ kaynakları ile 2003 yılından itibaren uygulamaya koyduğumuz projelerle bu bahçelerin sayısı hızla artmaktadır.

İlimiz iklim verileri bakımından birçok ile göre meyvecilik yapmaya daha elverişli olmasına karşın farklı birçok nedenden dolayı bu alanda oldukça geri kalmıştır. Bu faktörlerden bazılarını kısaca özetlersek:

1) Fındığın uzun yıllar devlet tarafından desteklenmesi, alım garantisi olması ve işçiliğinin üreticilerce az zahmetli çalışma olarak görülmesi ya da en azından büyük şehirlere göç nedeniyle buralara giden insanların fındık üretimine bakış açısının bu şekilde oluşu, sahil kuşağında ana ürün olarak görülmesine neden olmuştur. Bir diğer neden ise ekolojik faktörler olup, arazilerin eğimli yada fazla eğimli olması ve bir çok yerde sulama yapılmadan ürün alına bilmesi bu tür yerlerde fındık üretimini avantajlı kılarken ovadaki üreticilerinde buraları örnek alması nedeniyle ilimizde fındık alanları sürekli olarak artmış diğer meyve üretim alanları sınırlı kalmıştır. Şeftali üretimi ise meyve suyu fabrikalarının alımlarıyla artmış, fakat üretimin bol olduğu yıllarda

hasat deseninin olmayışı nedeniyle bu üründe de pazar ve fiyat sıkıntısı yaşanmaktadır.

2) Modern meyve bahçelerinde ilk tesis masraflarının yüksek olması. Klasik anaçlarla kurulan bahçelerde ise gençlik kısırılığı döneminin daha uzun oluşu nedeniyle gelir getirmesinin zaman alması ve üreticilerin bu dönemi atlatacak ekonomik güçlerinin ya da alternatif ekim alanlarının olmayışı.

3) Üreticilerimizin modern üretim tekniklerini bilmemesi.

4) Modern bahçe tesisinde gerekli fidan temininde önceki yıllarda problem oluşu.

5) Bilinçsizce kurulan meyve bahçelerinin kötü örnek teşkil etmesi.

6) Üreticilerin kapama bahçe şeklinde ticari üretim değil de kendi ihtiyaçlarına yönelik bir çok çeşitten birkaç ağaçla ve kendi damak zevklerine göre üretim yapması, artan ürünlerin ise üretim tekniğine ve pazar koşullarına uyulmadan elde edildiğinden aile işletmelerine ekonomik katkı sağlamaktan uzak kalışı.

7) İklim koşulları nedeniyle özellikle sahil kuşağında mantar i hastalıkların yoğun olarak görülmesi ve ayrıca bazı tür ve çeşitlerde hasat döneminde oluşan yağışların teknik güçlükler ve ekonomik kayıplara neden olması.

8) Sulama imkanlarının kısıtlı olması, modern meyvecilikte sulama zorunluluğu.

9) Düz arazilerin önemli bir kısmında drenaj probleminin olması ve taban suyu yüksekliğinin yetiştiriciliği engellemesi yada kısıtlaması.

10) Modern muhafaza ünitelerinin yetersizliği yada olmayışı,

11) İç Bölgelerde bağ alanlarının floksera zararlısı nedeniyle büyük oranda zarar görmesi ve boşalan bu alanların tarımsal mekanizasyonun ilerlemesiyle paralel buğday, ayçiçeği, tütün ve şeker pancarı gibi devlet destekli ürünlerle değerlendirilmesi.

Hazırlanan meyvecilik projeleri ile üretimin gelişmesine engel teşkil eden yukarıdaki faktörlerden önemli bir kısmı elimine edilmeye çalışılmaktadır.

2003-2009 Yılları Arası Meyvecilik Çalışmalarına Ait Veriler

İlçe Adı	Harcama Tutarı (TL)	% sı	Dağıtılan Fidan (ad)	Tesis Edilen Alan (da)
Merkez	85.336	3,92	4.526	22,5
Alaçam	87.598	4,02	23.657	141,5
Asarcık	3.912	0,18	1.120	22
Ayvacık	31.070	1,43	7.700	165
Bafra	442.181	20,31	62.625	712
Çarşamba	254.889	11,71	73.240	614,5
Havza	211.968	9,74	44.465	295
Kavak	99.247	4,56	23.230	164,5
Ladik	36.169	1,66	10.390	182
Ondokuzmayıs	156.304	7,18	34.658	388,5
Sahpazarı	47.409	2,18	20.050	89
Tekkeköy	133.508	6,13	35.505	207,5
Terme	143.878	6,61	44.300	229
Vezirköprü	257.374	11,82	57.210	318,5
Yakakent	105.430	4,84	30.064	328,5
Atakum	7.604	0,35	2.230	114
Canik	59.856	2,75	19.750	850
İlkadım	13.332	0,61	2.490	13
Toplam	2.177.065	100,00	497.210	4.857

Türler	Dağıtılan Fidan Sayısı (ad)	Tesis Edilen Alan (da)
Bodur Elma	257.760	1.294
Yarı Bodur Elma	29.507	373
Bodur Kiraz	13.078	404
Yarı Bodur Kiraz	5.000	17
Kiraz	34.200	163
Ahududu	13.100	262
Böğürtlen	22.060	746
Kivi	8.120	101
Vişne	2.600	52
Bodur Armut	2.500	21
Ayva	500	10
Nar	52.040	260
Trabzon Hurması	7.000	130
Aşılı Asma	38.035	432
Ceviz	5.230	512
Bodur Şeftali	6.480	81
Toplam	497.210	4.858

■ SAMSUN'DA HAYVANCILIK

Dr. Hayrettin ÇAYIROĞLU
Samsun İl Tarım Müdürlüğü

Giriş

Samsun İli, Bafra ve Çarşamba ovalarını da içinde barındıran bir tarım kentidir. 1.228.959 nüfusa sahiptir. Nüfusun %41'i kırsal kesimde yaşamakta ve geçimini tarımsal üretimle sağlamaktadır. Tarımsal işletmelerin %95'inde bitkisel ve hayvansal üretim bir arada yapılmaktadır. İlde ileriye yönelik yapılan tüm araştırma, fizibilite çalışmaları ve istatistik bilgiler, ilin gelişmesinin tarım ve tarıma dayalı sanayiye bağlı olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Varlığı ve Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde yıllara göre değişim göstermekle birlikte, yaklaşık olarak 10-11 milyon büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Bunların yaklaşık %70-75'i kültür ırkı ve melezi hayvanlardan oluşurken, geriye kalan %25-30'luk kısım da yerli ırklardan oluşmaktadır.

Yıllar itibarıyla Samsun ili sığır mevcudunun kültür, kültür melezi ve yerli ırk durumuna göre dağılımı ise Tablo 1'de verilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde, söz konusu illerdeki toplam sığır varlığı, ülke genelindeki sığır varlığının %7,6'sını oluşturmaktadır. Kültür ırkı hayvan varlığı, Türkiye ortalaması (%32.7)'nin altındadır. Kültür melezi hayvan varlığı bakımından Samsun Türkiye ortalamasının üzerinde bir değer göstermektedir. Samsun'da, genellikle holstein, montofon, simental ve jersey ırkları ve bunların melezleri hakimdir. İç kesimlerde holstein, montofon ve simental ırkları ve bunların melezleri yaygın iken, sahil kesimlerde önemli miktarda jersey ve jersey melezi hayvanlar da bulunmaktadır. Bu 4 ırk kendi aralarında karşılaştırıldıklarında, holstein ırkı ve melezlerinin diğerlerine nazaran daha yaygın olduğu gözlemlenebilir.

Tablo 1. Samsun Sığır Mevcudunun Dağılımı

Yıllar	Toplam	Kültür		Kültür Melezi		Yerli	
		Hayvan Sayısı	Toplamın %'si	Hayvan Sayısı	Toplamın %'si	Hayvan Sayısı	Toplamın %'si
2005	282.276	32.797	11.6	140.677	49.8	108.802	38.6
2006	284.882	31.696	11.1	141.407	49.6	111.779	39.3
2007	282.926	49.165	17.4	141.806	50.1	91.955	32.5
2008	290.608	54.175	18.6	153.384	52.8	83.049	28.6

Son yıllarda özellikle, Samsun'da, büyükbaş hayvan varlığı içerisindeki kültür ırkı ve melezi hayvan varlığında önemli artışlar olmuştur. Nitekim 2005 yılında, ildeki kültür ırkı ve melezi hayvan varlığı, toplamın % 61.4'ü iken, 2008 yılında bu rakam %71.4'e ulaşmıştır. Bu artış trendinin önümüzdeki yıllarda da devam etmesi beklenmektedir. Bunu sağlamak üzere Samsun İl Tarım Müdürlüğü bir yandan suni tohumlama faaliyetlerini arttırırken, diğer yandan il genelindeki tarımsal kalkınma kooperatiflerine yönelik olarak yapılan gebe düve

dağıtımlarına devam etmektedir. 2003 yılından 2009 yılı sonuna kadar, 26 adet tarımsal kalkınma kooperatiflerine yaklaşık 5.000 baş gebe düve dağıtımı yapılmıştır.

Samsun'da suni tohumlama yapılan hayvan sayısı, 2007 yılında, yıllık bazda, 58.000'e kadar ulaşmış, ancak hayvancılık desteklemeleri kapsamında, suni tohumlama hizmetlerine yapılan desteklemelerin kaldırılması ile 2008 yılında, tohumlanan hayvan sayısı 40.000'ler seviyesinde olmuştur (Tablo 2). 40.000 az bir rakam olmamakla birlikte, ilin mevcut hayvan varlığı düşünüldüğünde yeterli olduğu da söylenemez. Nitekim ildeki toplam sığır varlığının yaklaşık 1/3'ünün boğa altı hayvan olduğu düşünülürse, boğa altı hayvan varlığının ancak % 40'ının suni tohumlama yöntemi ile tohumlandığı söylenebilir. Böyle düşünüldüğünde hiç kuşkusuz, bu rakamların en azından %60-70'ler seviyesine çıkartılması, ıslah çalışmalarıyla sağlanan genetik iyileşmeyi arttıracaktır. Yapılan eğitim ve yayım çalışmalarının yanında, yetiştiricilerin bilinçlenmesi, hayvancılığın desteklenmesi amacıyla verilen anaç sığır desteklemesi ve suni tohumlamadan doğan buzağı desteklemesi, il genelinde, suni tohumlama yapılan hayvan sayısındaki artışlara katkıda bulunacaktır.

**Tablo 2. Yıllar İtibariyle Samsun İli
Sunî Tohumlama Bilgileri (ad)**

Yıllar.....	Toplam
2000	12.132
2001	11.749
2002	12.469
2003	14.865
2004	20.949
2005	44.511
2006	48.075
2007	58.074
2008	40.025
2009	40.150

Not: Sadece birinci tohumlamalar dikkate alınmıştır.

Ülkemizdeki manda varlığı son yıllarda büyük bir gerileme içerisinde girmiştir. Nitekim 1998 yılı verilerine göre, Türkiye'de 176.000 baş manda bulunurken, on yıl içerisinde yaklaşık yarı yarıya azalarak 86.297'ye gerilemiştir. Azalma bu hızda devam ettiği takdirde, Ülkemizde manda nesli yok olma telhisi ile karşı karşıyadır. Bu azalışa dur demek ve hatta yurt genelindeki popülasyonu arttırmak üzere, 2008 yılından itibaren anaç mandalar da hayvancılık desteklemeleri kapsamına alınmıştır.

Samsun, Amasya, Çorum ve Tokat illeri Manda varlığı bakımından incelendiğinde, Samsun 8.515 baş manda varlığı ile bu iller arasında ilk sırada yer almaktadır. 7.044 baş ile Tokat ikinci sırada yer alırken, Amasya ve Çorum illeri 2.400'er başla manda varlığı ile bu ili takip etmektedir.

Türkiye'deki toplam manda varlığının yaklaşık %10'u Samsun'da bulunmaktadır. Bu özelliği ile Samsun İli, sadece bölgede değil, ülke genelinde de ilk sıralarda yer almaktadır. İldeki manda varlığının %60'ı Kızılırmak Deltası içerisinde yer almaktadır.

Samsun, Amasya, Çorum ve Tokat illeri küçükbaş hayvan varlığı bakımından karşılaştırıldıklarında, Tokat ili 214.135 baş hayvan ile ilk sırada yer almaktadır. Bunu Samsun, Çorum ve Amasya takip etmektedir (Tablo 3). Bölgede genel olarak hakim koyun ırkı karayakadır.

Tablo 3. Küçükbaş Hayvan Varlığı

	<u>Samsun</u>	<u>Amasya</u>	<u>Çorum</u>	<u>Tokat</u>	<u>Türkiye</u>
Koyun	157.800	105.007	138.099	198.204	23.974.591
Keçi	7.940	14.939	16.799	15.931	5.593.561
TOPLAM	165.740	119.946	154.898	214.135	29.568.152

Samsun'da, büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiricileri arasında birlik, beraberlik ve dayanışma sağlamak, yetiştiricileri eğitmek, üretilen ürünlerin pazarlanması ve değerlendirilmesine yardımcı olmak ve araştırma kurumlarının planlayacağı ıslah çalışmalarına katkıda bulunmak amacıyla, damızlık siğir, damızlık koyun-keçi ve damızlık manda yetiştiricileri birlikleri de faaliyet göstermektedir.

3. Et ve Süt Üretimi

Türkiye'de 2008 yılı istatistiklerine göre 482.444 ton kırmızı et üretilmiş olup bunun %76.8'i siğir, %0.3'ü manda ve %22.9'u da küçükbaş hayvanlardan elde edilmiştir. Ülke genelinde üretilen etlerin yaklaşık %5'i Samsun, Amasya, Çorum ve Tokat illerini kapsayan bölgede üretilmektedir. Bölgede en fazla kırmızı et üretimi Amasya'da gerçekleştirilmektedir. Bunu Samsun, Çorum ve Tokat izlemektedir. 2008 yılı verilerine göre bölgede, türler bazında üretilen kırmızı et miktarları ve bunların toplam üretime oranları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. 2008 Yılı Verilerine Göre Türler Bazında Üretilen Kırmızı Et Miktarları ve Bunların Toplam Üretime Oranları

İller	Sığır		Manda		Koyun-Keçi		Toplam
	Üretim (ton)	Toplamın %'si	Üretim (ton)	Toplamın %'si	Üretim (ton)	Toplamın %'si	
Samsun	5.006	88.7	147	2.6	489	8.7	5.642
Amasya	9.730	91.7	227	2.2	652	6.1	10.609
Çorum	3.712	77.4	26	0.5	1.063	22.1	4.801
Tokat	1.518	69.1	47	2.1	632	28.8	2.197
Türkiye	370.619	76.8	1.334	0.3	110.491	22.9	482.444

Not: Mezbaha, kombina ve Kurban Bayramı kesimleri dahildir.

Samsun'da üretilen etlerin büyük çoğunluğu, genel olarak küçük çaplı besi işletmelerinde yetiştirilen hayvanlardan elde edilmektedir. Bu işletmeler, hayvan pazarlarından topladıkları bir yaşından küçük hayvanlar ile üretim yapmaktadırlar. İldaki besiciler genellikle kurban bayramında kurban olarak kesilmek üzere yetiştiricilik yapmakta, yetiştirdikleri hayvanları ise daha çok büyük şehirlere götürerek pazarlamayı tercih etmektedirler.

Tablo 5. 2008 Yılı Verilerine Göre Türler Bazında Üretilen Süt Miktarları ve Bunların Toplam Üretime Oranları

İller	Sığır		Manda		Koyun-Keçi		Toplam
	Üretim (ton)	Toplamın %'si	Üretim (ton)	Toplamın %'si	Üretim (ton)	Toplamın %'si	
Samsun	258.869	96.6	3.125	1.2	6.010	2.2	268.004
Amasya	82.191	94.9	944	1.1	3.486	4.0	86.621
Çorum	177.212	95.9	2.122	1.1	5.559	3.0	184.893
Tokat	202.273	96.6	1.059	0.5	6.033	2.9	209.365
Türkiye	12.243.040	92.5	31.422	0.2	956.442	7.3	13.230.904

Tablo 6'nın incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, Türkiye'de üretilen sütlerin %92,5'i sığırlardan, %7,3'ü küçükbaş hayvanlardan ve %0,2'si de mandalardan üretilmektedir. Samsun, Amasya, Çorum ve Tokat illerini kapsayan bölgede üretilen sütlerin ise yaklaşık %95'i sığırlardan elde edilmektedir.

Samsun'da üretilen sütlerin ancak %30-40'ı sanayiye aktarılabilir. Bu sütler, beyaz peynir, kaşar peyniri, lor, yoğurt, ayran, dondurma ve tereyağı şeklinde işlenerek piyasaya sürülmektedir. Bunun dışında sanayiye aktarılmayan sütlerin bir kısmı, işletmelerin kendi ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılırken, bir kısmı sokak sütçülüğü diye

tabir edilen sistemle evlere dağıtılmakta veya pazarlarda satılmakta, bir kısmı da yetiştirici koşullarında yoğurt, beyaz peynir, lor ve tereyağı yapılarak ildeki değişik halk pazarlarında satışa sunulmaktadır.

İlde yetiştiricilerin ürettikleri sütlerin toplanıp sanayiye aktarılması amacıyla seyyar veya sabit süt toplama birimleri mevcuttur. Mevsimlere, taleplere göre değişmekle birlikte il genelinde günde ortalama 100-120 ton süt toplanarak işlenmek üzere sanayiye aktarılmaktadır. Toplanan sütlerin bir kısmı il içerisindeki fabrikalarda işlenmekte, bir kısmı da il dışından gelen değişik firmalar tarafından alınmaktadır.

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Samsun'da büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın sorunları, Ülke genelindeki sorunlara benzerlik göstermektedir. Ancak hayvancılığı gelişmiş bölge ve illere göre Samsun'da sektöre ait tarımsal alt yapının gelişmemesi, ilin coğrafi yapı ve nüfus dağılımındaki farklılıklar, sorunlarda da bazı farklılıkları beraberinde getirmektedir. İlde bu alanda görülen başlıca sorunlar şunlardır:

1. Samsun'da en önemli sorunlarda birisi pazarlamadır. Nitekim yetiştiriciler ürettikleri sütlerin pazarlanması noktasında ciddi sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Benzer sıkıntılar, kasaplık olarak yetiştirilen hayvanların pazarlanmasında da yaşanmaktadır. Bu sorun şüphesiz sadece Samsun'a özgü bir sorun değildir. Ancak diğer illerle kıyaslandığında Samsun'daki et ve süt işleme tesislerinin hem sayı olarak hem de kapasite olarak yetersiz olması, bu sorunu Samsun'da

daha ciddi boyutlara getirmektedir. Bu

konudaki sıkıntıların çözümüne katkıda bulunmak üzere ildeki entegre et ve süt işleme tesislerinin hem sayı hem de kapasite olarak artırılması, özelde Samsun ve Bölge, genelde Ülke hayvancılık sektörüne katkıda bulunacaktır.

2. Ülkemizde genel bir sorun olarak, yem fiyatları yüksektir. Nitekim Ülkemizde 1 kg fabrika yemi fiyatı, hemen hemen 1 kg süt fiyatına eşdeğerdir. Oysa hayvancılığı ileri olan ülkelerde bir kg süt fiyatı 3-4 kg yem fiyatına eşdeğerdir. Bunun yanında zaman zaman yem hammaddelerinde, özellikle de kaba yem temininde sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Öyle ki bazı dönemlerde 1 kg

buğday samanının fiyatı bile, 1 kg karma yem fiyatına ulaşabilmektedir. Bu durum da doğal olarak verimliliği düşürmektedir.

3. Ülkemizin ve aynı zamanda Samsun'un bir diğer ciddi sorunu kaliteli kaba yem üretim sorunlarıdır. Son yıllarda yem bitkilerine verilen desteklemeler ile bu sorunun çözümünde önemli mesafeler alınmış olsa bile yetersizlikler devam etmektedir. Karma yemlerin pahalı olmasından dolayı kısıtlamalara gitme eğiliminde olan işletmelerde, birde kalitesiz kaba yem kullanımı, hayvanların bütünüyle yetersiz beslenmesine neden olmaktadır. Bu yetersizlikleri kısmen de olsa ortadan kaldırmak üzere, yem bitkilerine verilen desteklemelere devam edilmelidir.

4. İlde kültür irki sığır popülasyonu genellikle, holstein, esmer, simental, jersey ve bunların melezlerinden oluşmaktadır. Bir işletmede tek bir ırk olabildiği gibi, farklı ırkları bir arada barındıran işletmeler de mevcuttur. Bunun yanında Bölgede ve İlde yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan jersey ırkı, süt verimi ve sütteki yağ verimi bakımından tercih sebebi olsa bile bu irkin et veriminin düşük olması yetiştiriciliğinde dezavantaj oluşturmaktadır.

5. Ülkemizde hayvan sayıları, tarımda gelişmiş ülkelerin birçoğundan fazla olmasına rağmen, birim hayvan başına elde edilen verim miktarı oldukça düşüktür. Bugün sığır varlığımızın % 30-40'ı düşük verimli yerli ırklardan oluşmaktadır. Son yıllarda verilen teşviklerle birlikte, sun'i tohumlama yapılan hayvan sayısında ciddi artışlar sağlanmış olsa bile, kullanılan spermaların kaliteleri konusunda tereddütler olması ve uygulama ücretlerinin de yüksek olması, yetiştiricileri tabi tohumlama yaptırmaya sevk etmektedir. Bu nedenle, piyasada kullanılan tüm yerli ve yabancı spermaların kaliteleri konusundaki tereddütleri giderecek önlemler alınmalıdır. Bunun yanında sun'i tohumlama yaptırmayı özendirerek teşvik ve desteklemelere devam edilmelidir.

6. İl genelinde hayvancılık işletmeleri, genellikle küçük kapasiteli işletmelerden oluşmaktadır. Bu durum rantabiliteyi ve üretilen ürünlerde kaliteyi düşürmektedir. Ekonomik büyüklüğe sahip işletme sayısının artması, sektörün gelişmişliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle et ve süt işleme sanayinin gelişmesi sektöre önemli katkılar sağlayacaktır.

7. İl genelinde sokak sütçülüğü de yaygındır. Bu durum ne yazık ki ülkemizin en önemli sorunlarından birisidir. Sokak sütçülüğünün yaygın olması yatırımcı için çok ciddi çekince oluşturmaktadır.

8. İşletmelerin çok büyük bir kısmında barınaklar da istenilen kriterlere uygun değildir. Barınak koşullarındaki yetersizlik hayvanlarda çeşitli sağlık sorunlarına neden olmakta ve dolayısıyla da verimlilik düşmektedir.

9. İlde, yaygın olmamakla birlikte, alınan bütün önlemlere rağmen, görülen bazı hayvan hastalıkları da üretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

10. İlde çayır ve mera alanları yetersiz, aynı zamanda kapasitesinin üzerinde otlatılması, bu alanlardan verim alınamamasına neden olmaktadır.

■ SAMSUN İLİNDE SEBZECİLİK

Burhan HEKİMOĞLU
Ziraat Mühendisi

Mustafa ALTINDEĞER
Ziraat Mühendisi

1. Giriş

Türkiye yaklaşık 25 milyon tonluk sebze üretimi ile Dünya'da ilk 4 ülke arasında yer almaktadır. Türkiye'de sebze üretiminin yaklaşık %87'si açıkta ve %13'lük kısmı da örtü altında gerçekleştirilmektedir. Toplam sebze üretiminde meyvesi yenen sebzeler %86, yaprağı yenen sebzeler %7 soğans-yumru ve kök sebzeler %3.44 ve baklası yenen sebzeler %3 paya sahiptir. 2008 TÜİK verilerine göre yumru ve kök sebzeler %2.8, meyvesi için yetiştirilen sebzeler %6.7 ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer sebzeler %3.6 oranında artış göstermiştir.

Dünya sebze üretimi 2003 yılında 842 milyon ton seviyesinde olup, ülkemizin bu üretimden almış olduğu pay yıllara göre değişmekle birlikte yaklaşık %3.1'dir. Türkiye'de bitkisel üretim değerinin yaklaşık %28'i sebzelere aittir. TÜİK verilerine göre Türkiye'nin 2007 yılı toplam sebze üretimi 7.407.868 da alanda yapılmakta olup Toplam üretim 23.742.082 tondur. 2008 TÜİK verilerine göre 2008 yılında sebze ürünleri üretim miktarı bir önceki yıla göre %6 oranında artarak yaklaşık 25.130.2741 ton olarak gerçekleşmiştir. TÜİK verilerine göre üretilen bu miktar sebzeler milli ekonomiyeye 17.060.951.628 TL katkı sağlamaktadır.

2008 TÜİK verilerine göre sebzeler grubunun önemli ürünlerinden domates %10.5, hıyar %0.3, kuru soğan %7.9, dolmalık biber %3.9, sivri biber %1, salçalık biber %2.3, sakız kabağı %4.6, fasulye %8.3, baş lahana %5, göbekli marul %3, kavunda %5.3, karpuz %5.4 oranında artmış, patlıcan %5.8, pırasa %1.6, havuç %7.9, ispanakta %4.2 oranında azalmıştır.

Soğan, patates, sarımsak gibi yumru bitkiler hariç tutulduğunda, ülkemiz sebzeler üretiminin %47'si meyvesi yenen sebzelerle ait olup domates, biber, kavun, karpuz, patlıcan ve hıyar ekonomik anlamda bu grubu temsil eden en önemli sebzelerdir. Ülkemiz; biber, domates, hıyar ve taze fasulye üretiminde dünya üçüncüsü

konumundadır. Patates, domates, karpuz, lahana, hıyar, kornişon, kavun ve havuç dünyada en fazla yetiştirilen sebzelerdir. Dünya toplam domates üretiminin %6.6' sı, biber üretiminin %7.4' ü, karpuz üretiminin %4.5' i, hıyar-kornişon üretiminin %4.4' ü, soğan üretiminin %3.2'si ve patates üretiminin %1.7'si ülkemiz tarafından karşılanmaktadır. Tarım sektörünün çalışan nüfusun %32'sini barındırdığı ve işlenen toplam arazinin %12'sini de bahçe bitkilerinin oluşturduğu gerçeğinden hareketle, Türkiye'de yaklaşık 2.5-3 milyon kişinin bahçe bitkileri üretimi yaptığını söyleyebiliriz.

Samsun ilinde 2008 yılı TÜİK verilerine göre yaklaşık 311.490 dekar alanda 1.238.264 ton sebze üretimi gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de Samsun ili sebze üretimiyle yıllar ve ürünler itibariyle 1. veya 6. sırada yer almıştır. Samsun lahana, taze fasulye ve kabak üretiminde 1. sırada yer alırken, biber ve hıyar üretiminde 2. sırada ve patlıcan üretiminde 6. sırada yer almıştır.

2. Samsun Bölgesi ve Türkiye Sebze Ekilişi Karşılaştırması

Samsun ilinde 2008 yılı TÜİK verilerine göre 1.238.264 ton sebze üretimi yapılmıştır. Samsun bölgemizde en çok ekilişi yapılan ve ihracata uygun ürünler domates, karpuz, biber, kavun, kırmızı lahana, beyaz lahana, brokoli, patlıcan, fasulye, marul, pırasa, ispanak, karnabahar gibi sebzelerdir.

2008 yılı TÜİK rakamlarına göre TR83 Samsun (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya) Alt Bölgesinde toplam sebze ekiliş alanı 59.551 ha'dır. Bu ekiliş Türkiye toplamı olan 760.868 ha alanın %7'sini oluşturmaktadır. 2008 yılı TÜİK verilerine göre Samsun ilinin 1.238.264 ton olan sebze üretimine karşılık; 31.149 ha sebze ekilişinin %56'sı yani 17.443 hektarını meyvesi yenen sebzeler oluşturur. Yaprığı yenen sebzeler

8.098 ha'la Samsun ili sebze ekilişinin %26'sını oluşturur. Baklası yenen sebzeler 5.295 hektarla sebze ekilişinin %17'sini oluşturur. Samsun ili ihracatta stratejik öneme sahip sebze çeşitleri üretiminde ve özellikle kışlık sebze üretiminde en büyük paya sahiptir.

3. Samsun İli Önemli Sebze Üretimi

Yağlık Biber (Kapya): Türkiye de 2006 yılında 1.796.177 ton biber üretilmiş olup, biber üretiminin %8'ini Samsun ili üretmektedir. Ayrıca 2008 yılında Samsun ilinde 76.222 dekar alanda 224.236 ton (sivri, dolmalık ve salçalık) biber üretilmiştir. Bu üretimin 28.400 dekar alanında kapya salçalık biber ekimi yapılmış ve 85.000 ton kapya (salçalık-yağlık) biber Samsun ilinde üretilmiştir. Özellikle Bafra ovasında oldukça geniş bir ekim alanı bulan yağlık biber ülkemizde iç piyasa da rahat bir pazar bulmuştur. Yağlık biber de ülkemiz iç tüketiminin önemli bir miktarı Samsun ili tarafından karşılanmaktadır. Ancak bu rakamın çok üzerinde üretim yapıldığı ve daha fazla üretim yapmaya elverişli potansiyelin bulunduğu bilinmektedir.

Karpuz: Türkiye karpuz üretimi dünya üretiminin yaklaşık %5'ni karşılamaktadır. Türkiye 2008 yılı karpuz üretimi 4.002.285 ton'dur. TR83 Samsun alt Bölge karpuz üretimi 194.197 ton olup ülke üretiminin %5'ini oluşturmaktadır. Alt Bölge üretiminin %72'si yani 139.832 tonunu Samsun ili üretmektedir. Karpuz Almanya, Hollanda gibi AB ülkelerine ve Rusya Federasyonuna da ihraç edilmektedir.

Domates: Türkiye'de 2003 yılı domates üretimi 9.820.000 ton, 2006 yılı domates üretimi 9.854.877 ton, 2008 yılında ise 10.985.000 ton olup, ülkemiz dünya üretiminin yaklaşık %9'unu karşılamaktadır. Samsun ili 267.934 ton ile ülke üretiminin %2.5'ini karşılamaktadır. En fazla ihracat yapılan ülkeler içinde Rusya Federasyonu, Suudi Arabistan, Romanya, Ukrayna ve Gürcistan takip etmektedir.

Fasulye: 2003 yılı dünya fasulye üretimi 5.993.264 ton, AB fasulye üretimi ise 779.081 tondur. Türkiye fasulye üretiminde 2003 yılı itibarıyla dünya üretiminin yaklaşık %9.2'sini karşılamaktadır. Türkiye Çin'den sonra dünyanın en büyük taze fasulye üreten ülkesi konumundadır. Türkiye 2006 yılı taze fasulye üretimi 563.763 ton, 2008 yılı için ise bu üretim 563.056 ton olup, bu miktarın yaklaşık %25'i olan

135.830 ton TR83 Samsun alt Bölgesinde üretilmektedir. TR83 Samsun Alt Bölgesi fasulye üretiminin yaklaşık %66'sı olan 88.381 ton fasulye Samsun ilinde üretilmektedir. Türkiye'de 2002 yılında 515.000 ton olan fasulye üretimi %9'luk bir artışla 2003 yılında 545.000 tona ve 2006 yılında üretim 563.763 ton'a 2008 de ise 563.056 tona ulaşmıştır. Samsun 88.381 ton ve %15.6 ile üretimde birinci sıradadır. Taze fasulye ihracatı yapılan ülkelerin başında 565 ton ile Almanya gelmektedir.

Patlıcan: 2003 yılı Dünya patlıcan üretimi 28.993.563 tondur. Bu üretimin 680.854 tonu AB'de üretilmektedir. Türkiye'de 2003 yılı patlıcan üretimi 935.000 ton ve 2006 yılı patlıcan üretimi 924.165 ton olup Dünya üretiminin yaklaşık %3.2'sini ülkemiz karşılamaktadır. 2008 yılı itibariyle Samsun ili 56.746 ton üretimle alt bölgenin yaklaşık %90'ını, ülkenin %7'sini karşılamaktadır. Patlıcan ihracatında Almanya ilk sırada yer alırken, sonrasında Romanya ve Avusturya gelmektedir.

Lahana: 2003 yılı dünya lahana üretimi 65.956.162 tondur. Bu üretimin 2.808.451 tonu AB ülkelerinde gerçekleştirilmektedir. Türkiye 2003 yılı lahana üretimi 721.000 ton, 2006 yılı lahana üretimi 855.700 ton, 2008 yılı üretimi ise 673.152 tondur. TR83 Samsun Alt Bölgesi lahana üretimi ülke üretiminin %31'ini oluşturmaktadır. Samsun 190.594 tonluk lahana üretimi ile ülke üretiminin %28'ini oluşturmaktadır. Samsun ili lahana üretiminde iç piyasaya yönelik üretimden, ihracata yönelik üretim sürecine girmiştir. Türkiye den ve Samsun ilimizden Almanya, Avusturya, Hollanda, Romanya ve Suudi Arabistan'a lahana ihracatı artarak devam etmektedir.

Biber: 2003 yılı Türkiye biber üretimi 1.790.000 ton ve 2006 yılı Türkiye biber üretimi 1.842.175 ton'dur. 2008 de ise bu rakam 1.796.177 tona düşmüştür. 2008 yılı itibariyle Samsun ili 227.286 ton biber (sivri, dolmalık, salçalık) üretimiyle tek başına 1.796.177 ton olan Türkiye biber üretiminin %13'ünü karşılayan ve biber iç ticaretinde söz sahibi olan ildir. Samsun ve Türkiye'den en fazla biber ihracatı yapılan ülke Almanya'dır. Daha sonra Avusturya, Hollanda, Romanya ve diğer ülkeler gelmektedir.

Pırasa: 2008 yılı Türkiye pırasa üretimi 252.286 tondur. Bu üretimin 17.585 tonu Samsun ilinde üretilmektedir. Karadeniz bölgesi ve iç piyasanın ihtiyacının büyük bir kısmını Samsun ili karşılamaktadır.

Karnabahar: 2003 yılı Dünya karnabahar üretimi 15.948.166 tondur. Bu üretimin 1.686.649 tonu AB ülkelerinde üretilmektedir. 2003 yılı Türkiye üretimi 108.000 ton, 2006 yılı için 136.098 ton ve 2008de ise 150.843 ton olan bu üretimin 24.380 tonu Samsun ilinde gerçekleştirilmektedir. Samsun ilinde her yıl artan üretilimin bir kısmı iç tüketimde, bir kısmı ihracatta değerlendirilmektedir.

Ispanak: 2003 yılı dünya ispanak üretimi 11.862.060 tondur. Bu üretimin 466.821 tonu AB ülkelerinde yapılmaktadır. Türkiye 2003 yılı ispanak üretimi 220.000 ton, 2006 yılı ispanak üretimi 242.231 tondur. 2008 yılı itibariyle 255.746 ton olan Türkiye üretiminin 15.428 tonu Samsun'da üretilmektedir. Bu miktar ülke üretiminin %6'sını oluşturmaktadır.

Hıyar: Dünya 2003 yılı hıyar üretimi 39.598.853 ton ve AB 2003 yılı hıyar üretimi 1.649.586 ton'dur. Türkiye 2003 yılı hıyar üretimi 1.780.000 ton ve 2006 yılı hıyar üretimi 1.799.613 ton olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Dünya hıyar üretiminin yaklaşık %5'ini üretmektedir. 2008 yılı itibariyle 1.678.774 ton olan Türkiye hıyar üretiminin 107.599 tonu Samsun ilinde üretilmektedir. İhracatta ilk sırayı Rusya Federasyonu, devamında Almanya, Romanya, Bulgaristan ve Avusturya yer almaktadır.

Marul: Dünya 2003 yılı üretimlerine göre marul üretimi 20.810.400 tondur. Türkiye dünya marul üretiminin %1.6'sını karşılamaktadır. Ülkemiz 2003 yılı toplam marul üretimi 340.000 ton ve 2006 yılı üretimi 441.242 ton'dur. Samsun'un 22.873 ton üretimi ülke üretiminin yaklaşık %6'sına tekabül eder. Samsun ili marul üretimlerinde kıvırcık yerli tip çeşitler kullanılmakla birlikte, özellikle son yıllarda hibrit kıvırcık marul çeşitleri ve aysberg tipi marul üretiminde üretimi oldukça artmıştır. Türkiye den öncelikle Almanya olmak üzere Hollanda, Yunanistan, İtalya, Belçika, Avusturya gibi AB ülkelerine ve Rusya Federasyonuna önemli derecede marul ihracatı yapılmaktadır.

4. Samsun Bölgesi İyi Tarım Uygulamaları (GAP) ve Organik Tarım

Dünyada son yıllarda sürdürülebilir İyi Tarım (GAP) ve Organik Tarım teknikleri önemli gelişmeler göstermektedir. Türkiye'de yaş meyve sebze üretiminde büyük paya sahip olan Samsun Bölgesinde, üretici ve ihracatçısının önemli sorunlarına çözüm olabilecek ve bölgemizin Avrupa ülkelerine daha fazla ürün satabilmesine imkan verecek bu protokol gereklerinin üretici ve ihracatçı tarafından benimsenmesi ve uygulanabilmesi için başta eğitim faaliyetleri olmak üzere yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Samsun İl Tarım Müdürlüğü koordinasyonunda 2005 yılından itibaren bugüne kadar EUREPGAP (İyi Tarım) kapsamında İl Özel İdare destekli projeler uygulanmaya başlatılmıştır. Pazar olarak hedeflediğimiz ülkelerin taleplerine uygun olarak Samsun ilinde ekolojik avantajların tetikleyici gücünü kullanarak hem üretimi hem de ihracata yönelik özellikle kışlık sebze üretiminin yaş sebze üretimindeki payını artırmak iyi tarım çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 2009 yılında toplam 20.021 da alanda 235 kişi sertifika almak üzere müracaat yapmıştır. Meyve sebze üretimi için 1763 da alanda 43 üretici, tarla bitkilerinde 18.258 da alanda 192 üretici sertifika müracaatında bulunmuştur.

5. Samsun Bölgesinde Yaş Meyve-Sebze Sektöründe Durum

Samsun bölgesinde depolama ve pazarlama şartlarının yetersiz olduğu bilinmektedir. Özellikle hasat sonrası ürün muhafazası, paketleme tesislerinin ve soğuk hava depolarının kurulması kayıpları azaltacaktır. Samsun ilinin sebze sektöründe potansiyel teşkil ettiğini gören yerel ihracatçılar başta Tarım ve Köyişleri Bakanlığı KKYDP olmak üzere çeşitli kaynaklardan faydalanarak yaş meyve ve sebze paketleme, ihracata yönelik yatırım yapmaya başlamışlardır.

Geniş pazarlama ağına, yeterli sermaye ve bilgi birikimine sahip yabancı firmalarında Samsun'da pazar oluşturma çalışmaları başlamıştır. Samsun bölgesinde sebzelerin ambalajlanması ve işlenmesi ile kolay taşınır hale getirilmesi iç ve dış pazarlama için çok avantaj sayılacaktır. Samsun'un mevcut konumuna bakıldığında ihracat için gerekli olan ve birbirinin alternatif olabilecek kara, hava ve deniz taşımacılığının mevcut olduğunu görmekteyiz. Samsun'da sebze bölge ekolojisine ve pazarın isteklerine uygun tür ve çeşitlerde standart üretim deseni oluşturulmaya başlanmıştır.

Samsun bölgesinde ürünlerin üretim ve pazarlanmasında kooperatif ve birlik tipi örgütlenme oluşmaya başlamıştır. Özellikle dış pazarda tüketici taleplerinin işlenmiş ürünlere kayması ve bu ürünlerin katma değerinin yüksek olması, tarımsal sanayinin Samsun'da hızla gelişmesini zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla Samsun ilimizde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı destekli sebze işleme ve paketleme tesisleri kurulmaya başlanmıştır.

Samsun bölgesinde fiyat istikrarının sağlanması, alım satımların organize edilmesi ve kalite isteklerinin belirlenmesi için fuarlar gibi büyük organizasyonlara ihtiyaç vardır. Avrupa ülkelerinde ve Rusya Federasyonunda Eurepgap

gibi protokollerin gereğinin aranması Samsun bölgesinde ihracata yönelik faaliyet gösteren bilinçli üreticilerimize pazar avantajı sunacaktır.

6. Samsun Bölgesinde Sebze Pazarlama

Samsun bölgemizde üretilen sebzelerin pazarlanması ihracatçıların yanında özellikle, komisyoncular veya tüccarlar aracılığıyla yapılmaktadır. Ayrıca doğrudan tüketicilere pazarlarda ve manavlara da satışlar yapılmaktadır. Samsun'da yavaş yavaş gelişen sebze ürünleri işleme sanayisiyle sebzeler; dondurulmuş ürün, salça, konserve gibi işlenmiş ürün olarak pazarlama ağı içerisine girmeye başlamıştır.

Samsun bölgemizde üretimin ekonomik olması ve pazarlamayı kolaylaştırması için; ürün arz periyodu ve ürün kalitesi iki önemli noktadır. Samsun bölgemizde sebze üretimde verim ve kalitenin artırılması kadar üretilen ürünlerin sağlıklı ve talep doğrultusunda pazarlanması da zorunludur. Tarım ürünleri ihracatımızın yaklaşık %60'nın AB'ye ve Rusya Federasyonuna yapıldığı ve bitki sağlığı konusundaki düzenlemelerde dikkate alındığında bölgemizde pazarlama sistemlerinin geliştirilmesine yönelik politikalar önem kazanmaktadır. Ayrıca ülkenin ve dolayısıyla Samsun yerelinin gelişmesinde büyük öneme sahip olan dış ticaretin en önemli ayağı ihracattır.

İhracatçı birliklerinin daha başarılı olmaları için AB mevzuatıyla çelişen mevzuat AB normlarına uyarlanmalıdır.

Samsun ilinde dış pazardaki çeşit ve talep değişiklikleri ihracatçı birliklerince belirlenip, üretim deseninin yönlendirilmesi faydalı olacaktır. Ayrıca Samsun'da AB'ye uyum çerçevesinde çıkan ve yaş meyve-sebze ihracatında İyi Tarım Uygulamaları, HACCP, Kalite Yönetim Sistemleri hakkında bilgilendirme çalışmaları büyük bir aşama kazanmıştır. Samsun ilinden Almanya, Hollanda, Rusya Federasyonu başta olmak üzere birçok ülkeye az da olsa sebze ihracatı yapılmaktadır. Bafra ve Çarşamba ovalarımızda küresel pazarın isteklerine uygun, istenilen standartta ve ambalajda kaliteli ürünleri üretici ve ihracatçı bilinci oluşmaya başlamıştır.

Türkiye'nin ve Samsun ilinin en önemli ovalarından olan Bafra ve Çarşamba ovalarından Rusya Federasyonu ve Türk Cumhuriyetlerinin sebze ihtiyacı karşılanabilir. Uluslararası Samsun hava limanına kargo servisi ve yaş meyve sebze için soğuk hava deposu kurulması çalışmaları başlamıştır. Türkiye'nin dördüncü büyük limanı olan Samsun limanı ihracat için modernize edilip daha verimli olabilmesi için özelleştirilme çalışması başlatılmıştır. Bu kadar büyük sebze potansiyeline sahip ilimizin sebze sektörünün tüm tarafları Samsun Valiliği ve İl Özel İdaresi organizasyonu ile yaş meyve sebze fuarlarına katılım sağlanmış ve ayrıca ilimize yerli ve yabancı sebze ihracatçıları davet edip ürünlerin potansiyel tanıtımı yapılmaya başlanmıştır.

7. Sonuç

Samsun bölgesi, uygun iklim yapısına sahip ovaları ile sebzelerin hem açıkta hem de örtü altında yetiştirilmesine son derece elverişli zenginliğe sahiptir. Dünyada özellikle kışlık sebze üretiminde gerçekten mukayeseli üstünlüğe sahip Samsun, Türkiye için çok büyük ticari potansiyel taşımaktadır. Diğer sebze alanlarında aşırı sıcaklık gibi olumsuzluklardan dolayı üretim yapılamadığı zamanlarda Samsun'da ekolojik avantajlar nedeniyle üretim devam etmektedir. Bu ekolojik üstünlükten yeterince pay alabilmek için mevcut yapının iyileştirilme çalışmaları başlamıştır.

■ SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ VE SAMSUN

Esmâ ZEYBEKOĞLU

Su Ürünleri Yüksek Mühendisi

Ülkemiz, üç tarafının denizlerle çevrili oluşundan kaynaklanan toplam kıyı uzunluğunun 8.333 km'yi bulması ve ayrıca buna ilave olarak iç kesimde çok sayıda akarsu, göl, gölet ve baraj gölü gibi iç sulara sahip olması nedeniyle su ürünleri konusunda çok önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Deniz ve iç sularımızdaki, su ürünleri avcılığına ve yetiştiriciliğine uygun alanların toplamı 25 milyon hektar civarındadır.

Denizlerden yakaladığımız toplam balığın %81'i Karadeniz'den, %11'i Marmara'dan, %5'i Ege'den, %3 Akdeniz'den avlanmaktadır. Bu yakalanan balığın büyük bir kısmını da hamsi balığı oluşturmaktadır. Bu verileri dikkate aldığımızda denizlerimizdeki balıkçılığımızın durumunun ne olduğunu, görebilir ve deniz ile iç sularımızdaki su ürünleri yetiştiriciliğimizin ne derece önem arz ettiğini anlayabiliriz.

Avcılık ve yetiştiricilik yoluyla 2006 yılında dünyada toplam 105 milyon ton su ürünleri üretimi gerçekleşmiştir. Bunun 32 milyon tonu (yaklaşık % 30'u) yetiştiricilik yoluyla kurulan çiftliklerden elde edilmiştir. Ülkemizde 2007 yılında denizlerden toplam 600 bin ton balık avlanmıştır. Denizdeki avcılığın ve yetiştiriciliğin dahil olduğu su ürünleri üretimindeki denizlerdeki balık çiftliklerinin üretim payı (%10) 70 bin ton civarındadır. Bu oran AB ülkelerinde %22, Yunanistan'da %30 civarındadır. Ülkemizde gerçekleştirilen yetiştiricilik yoluyla su ürünleri üretimi, mevcut deniz ve iç su kaynakları dikkate alındığında yeterli olmamaktadır.

Son yıllarda ülkemizde ve özellikle de Karadeniz Bölgesinde su ürünleri yetiştiriciliği konusunda oldukça önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bunun sonucu olarak da ülkemiz, dünya su ürünleri yetiştiriciliğinde en hızlı büyüyen üçüncü ülke konumuna yükselmiş olup, alabalık yetiştiriciliğinde de Avrupa'da ilk sırada yer almaktadır. Bu kaydedilen gelişmeler sonucunda ülkemiz, gerek Akdeniz Ülkeleri ve gerekse Avrupa ülkeleri arasında önemli bir pazar payına sahip olmuştur. Türkiye'deki Su Ürünleri Yetiştiricilik İşletmelerinin Sayısı

Tablo 1 de verilmiştir

Tablo 1. 2008 Türkiye Su Ürünleri
Yetiştiricilik İşletmelerinin Sayısı

İşletme Tipi	Sayı	Kapasite (Ton/Yıl)
İç Su Üretimi	1 398	88 500
Deniz Ürünleri	350	110 500
Toplam	1 748	199 000

Samsun ili; kuzeyde Karadeniz, doğuda Yeşilırmak, batıda Kızılırmak ve bu ırmaklar üzerinde kurulan barajların oluşturduğu baraj gölleri ve iç alanlardaki doğal göllerin varlığı ile su ürünleri yetiştiriciliği açısından zenginlik göstermektedir. Samsun ilinde kültür balıkçılığı üretim çalışmaları 1980'li yılların sonunda, aynalı sazın balığı üretimi ile başlamış ve Derbent baraj gölünde 1995 yılında ağ kafeste alabalık yetiştiriciliği ile devam etmiştir. Takip eden yıllarda balık yetiştiriciliği hızlı bir gelişme göstererek, 2008 yılı sonunda Derbent baraj gölündeki yetiştiricilik yapan işletme sayısı 9'a yükselmiştir. Bu tesislerin yıllık üretim kapasiteleri toplam 1609 tona ulaşmıştır. Samsun il genelindeki mevcut su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin sayısı 25'e ulaşmıştır.

Tablo 2. 2009 Samsun Su Ürünleri
Yetiştiricilik İşletmelerinin Sayısı

İşletme Tipi	Sayı	Kapasite (ton/yıl)
İç Su Üretimi	22	1 789,5
Deniz Ürünleri	3	2 302
Toplam	25	4 091,5

Samsun'da 2003-2008 yılları arasında yapılan yetiştiricilik yoluyla üretimde de hızlı bir artış görülmüş ve yıllara göre üretim Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Samsun'da Kültür Yolu İle Yapılan
Su Ürünleri Üretimi

Yıllar	Toplam Üretim (kg)	Alabalık (kg)	Levrek (kg)	Sazan (kg)
2003	138 500	126 000	6 000	6 500
2004	219 000	210 500	-	8 500
2005	377 500	370 000	-	7 500
2006	769 300	765 800	-	3 500
2007	815 478	811 878	-	3 600
2008	985 400	985 000	-	400

Bu artışta en büyük pay hem kilogram başına, hem de yavru balık sayısı başına yapılan destekleme ödemelerinden kaynaklanmaktadır. Samsun'da 2003 yılı içerisinde başlayan destekleme ödemeleri alabalıkta kg. başına 90 000 TL, 2004 yılında 400 000 TL, 2005 yılında kg. başına 0,60 TL ve yavru alabalıkta tanesinde 0,05 TL, 2006-2008 yıllarında kg başına 0,65 TL ve yavru alabalıkta tanesinde 0,05 TL olmak üzere üreticilerimize verilen yıllara göre toplam destekleme tutarları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Samsun'da Su Ürünleri Desteği

YILLAR	Desteklenen Miktar (kg)	Destekleme Tutarı (TL)
2003	6 261	563,51
2004	112 250	44.900,00
2005	318 096 1 263 000 Adet yavru	190.857,00 62 150,00
2006	765 831,25 3 015 750 Adet yavru	497 790,00 150 750,00
2007	804 878 3 594 500 Adet yavru	523 170,00 179 725,00
2008	955 000 4 903 209 Adet yavru	558 925,00 220 644,00

Samsun Karadeniz Bölgesindeki iller arasında su ürünleri desteklemelerinin dağılımında Trabzon ve Gümüşhane'nin ardından %11'lik bir paya sahiptir. Türkiye'nin son yıllardaki toplam su ürünleri

ihracatında önem kazanan ve payını artıran ürünler arasında, yetiştiricilik ürünleri önemli rol oynamaktadır. Bu ürünlerin pazarlandığı ülkeler arasında başta İtalya ve Yunanistan olmak üzere Almanya ve Belçika başlıca ihracat merkezlerimiz haline gelmiştir.

Ülkemizde su ürünlerini işleyen ve değerlendiren tesis sayısı her geçen yıl giderek artmaktadır. Bu tesislerde, 1380 sayılı su ürünleri kanunu, su ürünleri yönetmeliği ve Avrupa Birliği direktif şartlarını yerine getirilmesi yönünde uyum çalışmaları yürütülmektedir.

Su ürünleri yetiştiriciliğinin büyümesi ve gelişmesi süreci içinde sürekli olarak çevre sorunları ile karşı karşıya gelmiş, varlığını ve faaliyetlerini anlatma çabası içerisinde kalmıştır. Bu anlamda da turizm sektörü başta olmak üzere diğer sektörlerle ve kamuoyu ile karşı karşıya getirilmiştir. Oysa kamu araştırmalarına göre denizi kirleten endüstriyel ve evsel atıklar arasında, balık çiftliklerinin yeri dokuzuncu sırada yer almaktadır. Kirlilik oranı %2-3 civarında olup ve yarattığı bu kirlilik organikdir. Diğer %97'lik kirlilik, sanayi sektöründen ve evsel kaynaklardan gelmektedir. Su ürünleri yetiştiriciliğinde 'Çevre Dostu' üretim tekniklerinin kullanılması ve geliştirilmesi, sektörün çevresel,

ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğinin sağlanması, Bakanlığımızın öncelikleri arasında yer almaktadır.

Dünyanın nüfusu bugün 6,5 milyarı geçmiş durumdadır. Türkiye'de kişi başına yıllık su ürünleri tüketimi 9 kg civarındadır. Bu rakam dünya ortalamasının yarısı ve Avrupa Birliği'ndeki tüketimin üçte biridir. Türkiye'nin 2030 yılındaki nüfusunun 100.000.000 olacağına hesaplanması, kişi başına düşen tüketimin artırılması, yeni istihdamın yaratılması ve kaynakların rasyonel kullanılabilmesi gibi kriterler dikkate alındığında Türkiye'deki su ürünleri yetiştiriciliğinin sürdürülebilir bir şekilde desteklenmesi gerekmektedir. Türkiye, deniz balıkları yetiştiriciliğinde ve bu konuda son yıllarda artan iç ve dış talebi karşılayabilmek için önemli gelişmeler kaydetmiştir. Türkiye'de, deniz balıkları yetiştiriciliğinin geleceği ile ilgili önem arz eden fırsatlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir;

- Zengin ve çeşitli kıyusal kaynakların olması,
- Su ürünlerine olan talebin artması,
- Avlanan doğal balıklarda önemli bir artışın beklenmemesi,

- Güçlü kamu desteğinin olması,
- Eğitilmiş insan gücünün var olması,
- Kaliteli ürün üretiminin olması,
- Taze balığa olan ilgi ve talebin artması.,
- Ülkemizde ve dünyada nüfusun artması.

Ülkemizde, deniz ve iç sularda su ürünleri yetiştiriciliği konusunda çok büyük adımlar atılmış olup her türlü zorluklara rağmen gelişmeye devam etmektedir. Özellikle, denizde kıyıya yakın yerlerde ağ kafeslerde yapılan üretimin, açık denizlere çıkarılması ile birlikte çevre ile uyumlu ve daha doğal olarak yetiştirilen tam profesyonellik anlamında bir üretim başlamıştır. Türkiye'nin deniz ve iç sularında su ürünleri yetiştiriciliğinde Samsun, etkin ve öncü bir görev üstlenmiştir.

■ SAMSUN İLİNDE TARLA BİTKİLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ VE İL MÜDÜRLÜĞÜMÜZ ÇALIŞMALARI

Mustafa Rasi UYSAL
Ziraat Mühendisi

Samsun ili, kentsel donanımı güçlü bir il olmasının yanı sıra, arka planda Bölge nüfusunun hatırı sayılır bir kısmını barındırması, polikültür tarım, üretim ve tarımsal istihdam dinamikleriyle de öne çıkmaktadır.

İlin, Milli Mücadele geçmişimizde, 19 Mayıs 1919 tarihi gibi bir vizyona sahip olması yanında, Türkiye karayolu ağının önemli bir kesişme noktasında olması, hava, deniz ve kara taşımacılığının aynı zamanda ve tüm yıla yayılan bir süreklilik arz etmesi, Dünya ekonomisinin yeni cazibe merkezlerine olan coğrafi yakınlığı, merkezinde Mülki idarenin yer aldığı güçlü bir kamusal örgütlenme, yeniliklere ve değişime açık zinde bir sivil toplum yapılanması, OMÜ önderliğinde etkin ve yaygın bir akademik organizasyon, Bafra ve Çarşamba Ovaları gibi, Çukurova'dan sonra Türkiye'nin en zengin ziraat arazilerini barındırması, barındırdığı uluslar arası statüye sahip sulak alanlar, Balık Gölleri ve Kuş Cenneti, sahip olduğu tarihsel ve kültürel miras zenginliği vb. hususiyetleri nedeniyle de önemli bir Türkiye gerçeği olduğu bilinmekte ve ifade edilmektedir.

Tarımsal göstergeler ışığında, Samsun ili için tarım sektörünün iktisadi faaliyet ve istihdam yönüyle ne kadar önemli olduğu görülmektedir. İl gelişim planlarında da ilin ekonomik kalkınmasının büyük ölçüde tarım ve tarıma dayalı eksenli mümkün olabileceği hususu vurgulanmaktadır. Sadece bu gerçeğin bilinmesi yetmez, aynı zamanda bu gerçekle yüzleşmek de çok önemlidir. Böyle olduğu takdirde sosyo-ekonomik planlamada önceliklerin belirlenmesinde daha isabet kaydedilecektir.

Samsun tarımı içerisinde tarla bitkilerinin yeri ve önemini gösterir bilgiler ile ürün gruplarının tarımsal gelir içerisindeki payı aşağıdaki çizelgelerde verilmektedir. Görüldüğü üzere, tarla bitkileri ekilişleri, ilin işlenen arazileri içerisinde %87,2 gibi önemli bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla üretim, istihdam ve tarımsal ticaret açısından tarla bitkileri, Samsun'un ekonomisi içerisinde önemli dinamikleri barındırmaktadır.

Samsun Tarımı İçerisinde Tarla Bitkilerinin Yeri ve Önemi

İlin Genel Sahası	957.900 ha
İlin Tarım Alanları Toplamı	455.000 ha
İşlenebilir Arazi Toplamı	317.901 ha
Tarla Bitkileri Ekiliş Alanı	277.210 ha

Ürün Gruplarının Tarımsal Gelir İçerisindeki Payları

Ürün Grupları	Samsun (%)	Türkiye (%)
Tarla Ürünleri	20.88	27.34
Sebze Ürünleri	44.80	20.50
Meyve Ürünleri	13.30	24.40
Su Ürünleri	0.51	2.02
Hayvansal Ürünler	20.48	25.74

İlin uzun yıllara ait tarla bitkileri ekilişlerine ait değerler incelendiğinde yağlı tohumlu bitkilerin, kuru bakliyat ürünlerinin ve yumrulu bitkilerden patatesin yer alamamış olması, Samsun ilinde var olan tarımsal potansiyelimizin ne kadar atıl durumda olduğunu göstermektedir. Bugün için net ithalatçısı olduğumuz ve ülkesel ihtiyacın %70'ini ithalat yoluyla karşıladığımız ham yağ ya da karşılığı yağlı tohum için yıllık ortalama 1-1.7 milyar dolar döviz kayıplarımız söz konusudur. Türkiye'de yemeklik dane baklagil ekilişlerinde zaman içerisinde yüzde 40 civarlarında azalma yaşanmıştır. Dünya birincisi olduğumuz bakliyat üretiminde bugün ABD, Kanada ve Avustralya'dan sonra 4 üncü sıraya gerilemiş bulunmaktayız. Samsun ili dane baklagil üretiminde (bilhassa kuru fasulye ve nohut), yağlı tohumlu bitkiler (ayçiçeği, soya) ve yumrulu bitkiler (patates) üretiminde iddialı olabilecek potansiyel alanlara sahiptir.

İl Müdürlüğünce Proje Bazında Yürütülen Tarla Bitkileri Faaliyetleri

İlimiz genelinde birim alandan elde edilen verim düşük olmaktadır. Bu da üreticimizin gelir seviyesinin düşük olması ve dolayısıyla da milli ekonomimizin olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Birim alandan yüksek verim almak için kullanılan tohumluğun kaliteli ve hastalıklardan arı olması gerekmektedir. Ancak sertifikalı tohumluk fiyatlarının yüksek olması nedeniyle çiftçilerimiz sertifikalı tohumluğa rağbet etmemektedir. Çiftçilerimizin tohumluk olarak desteklenmesi neticesinde sertifikalı tohumluk kullanımı yaygınlaşacak ve böylece birim alandan elde edilecek ürün miktarı artacak ve ilimiz ekonomisine katkı sağlanmış olacaktır. Bu amaçla İl Müdürlüğümüzce 2006-2009 yılları arasında İl Özel İdare katkılarıyla yürütülen proje kapsamında ilimiz çiftçilerinin ihtiyacı olan sertifikalı patates, çeltik ve kuru fasulye tohumlukları satın alınarak dağıtımı yapılmıştır. Proje kapsamında yürütülen çalışmalara ait sonuçlar aşağıdaki çizelgede proje bazında verilmektedir.

1. Kuru Fasulye Yetiştiriciliğini Geliştirme Projesi

İlimizde Kavak, Ladik ve Havza ilçelerinde geçmiş yıllarda üretilen ve kalitesinden dolayı talep gören kuru fasulye üretimi değişik nedenlerle bitme noktasına gelmiştir. Bölge çiftçilerinin gelirinin artırılması ve yeniden bölgenin üretim merkezi olması amacıyla bu proje uygulanmaya konmuştur.

Yıllar	İlçeler	Köy Sayısı (ad)	Çiftçi Sayısı (ad)	Alan (da)	Tohumluk Kullanımı (kg)	Toplam Verim (kg)
2007	Lâdik, Kavak, Merkez	54	304	830	8.270	47.950
2008	Asarcık, Terme, Vezirköprü, Kavak, Lâdik, Havza, Ayvacık, 19 Mayıs	62	238	850	8.500	118.512
2009	Kavak, Ayvacık Vezirköprü, Bafra, Ladik,	39	281	875	8.750	135.600

2. Sertifikalı Çeltik Tohumluğu Üretimi Projesi

Bu proje; Samsun ilinde ülkemizin de ihtiyacı olan çeltik verimini artırmak kaliteyi yükseltmek amacıyla sertifikalı tohumluk yetiştiriciliğini teşvik ederek çiftçilerimize yüksek ve garantili gelir getiren yeni bir tarım sektörü oluşturmayı amaçlamaktadır. Üretilen tohumluklar yine ilimizin tohum gereksinimini gidermek amacıyla kullanılmıştır.

Yıllar	Proje Kuruluş Yeri	Tohumluk Kullanımı (kg)	Üretim Alanı (da)	Ürt. Tohum Mikt. (kg)	Üretilen Toplam Sertifikalı Tohumluk (kg)
2006	Bafra	20.000	1.000	130.000	246.200
2007	Bafra	4.800	216	150.000	

3. Sertifikalı Patates Tohumluğu Üretimi Projesi

İlimizin kaliteli, yüksek verimli ve hastalıklardan arı tohumluk ihtiyacını karşılamak için sertifikalı yetiştiriciliği teşvik ederek çiftçilerimize gelir getiren yeni bir tarım sektörü oluşturmayı amaçlamaktadır. Uygulama sonucunda elde edilen tohumluklar ilimizde yalpa patates yetiştiriciliğinde kullanılmıştır.

Yıllar	Proje Kuruluş Yeri	Köy Sayısı (ad)	Çiftçi Sayısı (ad)	Ekilen Alan (da)	Tohumluk Kullanımı (kg)	Toplam Tohumluk Üretimi (kg)
2006	Vezirköprü	8	11	70	16.000	115
2007	Vezirköprü	5	8	60	15.000	Tohum Kaynaklı Çürüme
2008	Ladik	1	1	22	5.500	20.000

4. Yemelik Patates Üretimini Geliştirme Projesi

İlimizde patates tüketiminin oldukça fazla olması yanında Vezirköprü, Ladik ve Havza ilçelerinde çiftçilerimize ek gelir kaynağı temin etmek amacıyla yemelik patates üretimini teşvik etmek amacıyla bu proje uygulanmaya konmuştur.

Yılı	Proje Kuruluş Yeri	Köy Sayısı (ad)	Çiftçi Sayısı (ad)	Ekilen Alan (da)	Tohumluk Kullanımı (kg)	Toplam Verim (kg)
2008	Havza (Yenice)	1	25	142	35.600	227.200
	Vezirköprü	5	7	150	7.900	412.500
	Ladik	14	18	26	6.500	52.000
2009	Ladik	13	32	33	34.100	418.500
	Vezirköprü	11	21	96		

5. Çeltik Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi

Ülkemizin ihtiyacı olan ve ithalatı yapılan çeltik ihtiyacını karşılamak gerekçesiyle çeltik ekimini ve verimini artırmayı amaçlamaktadır.

İlçeler	Köy Sayısı (ad)	Çiftçi Sayısı (ad)	Ekilen Alan (da)	Tohumluk Kullanımı (kg)	Toplam Verim (ton)
Terme	13	48	1.450	29.000	1.015
Salıpazarı	2	13	200	4.000	140
Alaçam	6	26	250	5.000	225
Çarşamba	8	24	600	12.000	450
19 Mayıs	1	2	65	1.300	58
Vezirköprü	2	10	250	5.000	187
Bafra	13	35	1.985	39.700	1.588
TOPLAM	45	148	4.800	96.000	3.664

6. Soya Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi

Bu proje ülkemizin yağ ihtiyacının karşılanmasına destek vermek, bölgesel yem sanayiye katkıda bulunmak ve ithalatı azaltabilmek amacını taşımaktadır. Salıpazarı ilçesinde 1 köyde 25 da alanda çalışma yürütülmüş ve 450 kg/da verim elde edilmiştir.

Samsun İli 2010-2014 Tarla Bitkileri Stratejisi

Tarla bitkileri, Türkiye insanının beslenmesinde ve ülkemiz tarım ekonomisi içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. Tahıl grubuna giren ürünler yanında kuru bakliyat, yağlı tohumlar üretimi ve bu ürünler yönünden kendi kendine yeterlilik, özette tarımsal özgüven, günümüzde en az ulus bağımsızlığı kadar önem addedilen bir husustur. AB Bütçesinin yarıya yakın kısmının tarım sektörüne ayrılması konunun önemini vurgulamada iyi bir örnek teşkil etmektedir.

İlimizde yürütülen tarla bitkileri konulu çalışmalarında belirlediğimiz öncelikler aşağıdaki gibidir.

1. Samsun İlinin coğrafi olarak iç bölgelerinde kalan Ladik, Havza, Asarcık, Kavak, Vezirköprü İlçelerinde Yemelik Dane Baklagil (K.Fasulye, Nohut) yetiştiriciliği geliştirilecektir. Samsun Valiliği İl Özel İdaresi Genel Sekreterliğinin proje desteğinin 2010-2014 planlı döneminde devam etmesi öngörülmektedir.

2. Yağlı tohumlardan Ayçiçeği yetiştiriciliğinin Havza, Vezirköprü ve Ladik merkezli, Soya yetiştiriciliğinin Terme ve Çarşamba merkezli geliştirilmesi,

3. Dane mısır üretiminin yağ ve yem sanayi bakımından önemi dikkate alınarak; Bafra, Çarşamba, Terme, Ondokuzmayıs, Alaçam, Yakakent merkezli yetiştiriciliğinin geliştirilmesi,

4. İnsan beslenmesinde büyük önemi olan pirinç (çeltik) üretiminin Bafra, Çarşamba, Terme, Alaçam, Salıpazarı, Yakakent, Tekkeköy, Tekkeköy ve Vezirköprü merkezli yetiştiriciliğinin geliştirilerek artırılması,

5. Tarla ürünlerinde sertifikalı üretimin teşvik edilmesi ve böylece ürünlerin katma değerinin artırılması,

6. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler yetiştiriciliğinin planlı dönemde dikkate alınması ve bu yönde saha çalışmalarının yapılması,

7. Halen yüzde 90 nispetlerinde olan sertifikalı tohumluk ihtiyaçlarımızın en aza indirilmesi için özel sektör tohumculuğunun desteklenmesi,

8. Üretici örgütlerinin fonksiyonel hale getirilmesi,

9. Tarım Sektörü Platformunun teşkil edilerek, ortak aklın egemen kınması,

10. Üniversite ve Araştırma Kuruluşlarının sürece aktif olarak katılmalarının temini,

Husuları yer almaktadır.

HİKAYE DEYİP ■ GEÇİN

Recep YAPINCAK
Tekniker

Hiç Hayallerinizden Sıfır Aldınız mı

Bu öykü, çiftlikten çiftliğe, yarıştan yarışta koşarak atları terbiye etmeye çalışan gezgin bir at terbiyecisinin genç oğluna kadar uzanır. Babasının işi nedeniyle çocuğun orta öğretimi kesintilere uğramıştı. Orta ikideyken, büyüdüğü zaman ne olmak ve yapmak istediği konusunda bir kompozisyon yazmasını istedi hocası.

Çocuk bütün gece oturup günün birinde at çiftliğine sahip olmayı hedeflediğini anlatan 7 sayfalık bir kompozisyon yazdı. Hayalini en ince ayrıntılarıyla anlattı. Hatta hayalindeki 200 dönümlük çiftliğin krokisini de çizdi. Binaların, ahırların ve koşu yollarının yerlerini gösterdi. Krokiye, 200 dönümlük arazinin üzerine oturacak 1.000 metrekarelik evin ayrıntılı planını da ekledi. Ertesi gün hocasına sunduğu 7 sayfalık ödev, tam kalbinin sesiydi..

İki gün sonra ödevi geri aldı. Kâğıdın üzerinde kırmızı kalemle yazılmış kocaman bir "0" ve "Dersten sonra beni gör" uyarısı vardı. "Neden "0" aldım?" diye merakla sordu hocasına, çocuk.. "Bu senin yaşında bir çocuk için gerçekçi olmayan bir hayal" dedi, hocası.. "Paran yok. Gezginci bir aileden geliyorsun. Kaynağınız yok. At çiftliği kurmak büyük para gerektirir. Önce araziyi satın alman lazım. Damızlık hayvanlar da alman gerekiyor. Bunu başarman imkânsız" ve ekledi: "Eğer ödevini gerçekçi hedefler belirledikten sonra yeniden yazarsan, o zaman notunu yeniden gözden geçiririm."

Çocuk evine döndü ve uzun uzun düşündü. Babasına danıştı. "Oğlum" dedi babası "Bu konuda kararını kendin vermelisin. Bu senin hayatın için oldukça önemli bir seçim!" Çocuk bir hafta kadar düşündükten sonra ödevini hiçbir değişiklik yapmadan geri götürdü hocasına. "Siz verdiğiniz notu değiştirmeyin" dedi. "Ben de hayallerimi.."

Baba Sevgisi

Adamı yorgun argın eve döndüğünde beş yaşındaki oğlunu kapının önünde kendisini beklerken buldu. Çocuk babasına, saatte ne kadar para kazandığını sordu. Zaten yorgun gelen adam, oğluna "Bu senin işin değil" diyerek karşılık verdi. Çocuk dayattı: "Babacığım lütfen bilmek istiyorum" dedi. Adam: "Bu kadar çok bilmek istiyorsan söyleyeyim, saatte 20 lira kazanıyorum."

Bunun üzerine çocuk, babasından bir istekte bulundu: "Peki babacığım, bana 10 lira borç verir misin?" dedi. Adam, daha çok sinirlendi: "Benim senin saçma oyuncaklarına ya da benzeri şeylerine ayıracak param yok. Hadi derhal odana git ve kapını kapat." Çocuk sessizce odasına çıkıp, kapısını kapattıktan sonra, adam sinirli sinirli düşünmeye başladı: "Bu çocuk nasıl böyle şeylere cesaret eder?" dedi kendi keline.

Aradan bir saat geçmiş, adam biraz daha sakinleşmişti. Çocuğuna, parayı neden istediğini bile sormadığı geldi aklına. Yukarıya, çocuğun odasına çıktı ve yatağında uzanan çocuğuna, uyuyup uyumadığını sordu. "Hayır uyumuyorum" diye yanıtladı çocuk. Adam, çocuğundan özür diledi: "Sana az önce sert davrandığım için üzgünüm ama uzun ve yorucu bir gün geçirdim, yorgundum" dedi. Ve elindeki parayı uzattı: "Al bakalım istediğin 10 lirayı "Teşekkürler babacığım" dedi. Ve yastığının altında sakladığı buruşuk paraları çıkardı, elindeki parayla birleştirdi, tümünü tane tane saymaya başladı. Oğlunun yastık altından para çıkarıp saydığını gören adam, yine sinirlendi: "Paran olduğu halde neden benden para istiyorsun?" diye bağırdı, "Benim senin saçma çocuk oyunlarına ayıracak zamanım yok." Çocuk, babasının bağırmasına aldırmadı bile: "Fakat yeterince param yoktu ki... Ancak şimdi tamamlayabildim" dedi... Ve elindeki paraların tümünü babasına uzattı. "İşte sana 20 lira babacığım, şimdi bir saatini alabilir miyim?"

YEMEKLERİMİZ

Şerife Gül GÖZÜGÜL
Tekniker

KARALAHANA DOLMASI

Malzemeleri

- 2 demet (yaklaşık 1 kg) karalahana
- 1 tatlı kaşığı tuz
- yarım çay bardağı sıvıyağ
- kaynamış su
- 1,5 su bardağı pirinç
- 4 baş kuru soğan
- 250 gr kıyma
- 1 yemek kaşığı kuru nane
- 1 tatlı kaşığı karabiber, pul biber, kimyon vb. baharatlar da ekleyebilirsiniz.
- 1 tatlı kaşığı tuz
- 1 yemek kaşığı domates salçası
- 1 su bardağı doğranmış maydanoz
- 1 çay bardağı sıvıyağ

Hazırlanışı:

Büyükçe bir tencerenin yarısına kadar su doldurup ateşe koyun, kaynamasını bekleyin. Bu arada lahanaların sap kısımlarını biraz kesip demetleri ayırın. Yaprakları teker teker yıkayın. Kaynayan suya 1 tatlı kaşığı tuz atın. Yıkamış olduğunuz yapraklarının tamamını kaynayan suya koyun. Koyar koymaz yaprakları kevgirle alt üst edin. (hepsini aynı anda ters yüz etmelisiniz) 2 dakika sonra tenceredeki suyu süzün. Karalahanaların soğumasını bekleyin.

Karalahanalar soğurken 1,5 su bardağı pirinci iyice yıkayın. 4 adet soğanı yemeklik doğrayın. İç malzemelerinin tamamını sırasıyla ilave ederek geniş bir kaptaki karıştırın.

Soğuyan her bir yaprağı avucunuzun ortasına alıp yaprağın damar kısmını bıçak yardımıyla sapından başlayarak hafifçe alın. (yaprağın yırtılmamasına dikkat edin.) yaprakların içine birer tatlı kaşığı iç malzemeden koyun. Yaprakların iki yanını kapatıp rulo şeklinde sarın.

Geniş ve yayvan bir tencerenin dibine 2-3 karalahana yaprağı serin. Sardığınız dolmaları tencereye dağınık bir biçimde yerleştirin. Dolmaları üzerini birkaç yaprakla kapatın ve yarım çay bardağı sıvıyağı gezdirin. En üste tencerenin genişliğinde bir tabak kapatın ve dolmaların hizasında kaynamış su ekleyin. Tencerenin kapağını kapatıp yüksek ateşe koyun. Su kaynamaya başlayınca ateşi kısın ve pirinçler yumuşayana kadar pişirin. (yaklaşık yarım saat)

KÜNEFE

Malzemeler

- 200 gr tel kadayıf
- 50 gr tuzsuz dil peyniri
- 4 çorba kaşığı tereyağı

Yapılışı

Tereyağından 1,5 çorba kaşığı alıp, ince ince ufalanmış kadayıfları ateşte tereyağıyla yedirerek bir süre karıştıran Künefeyi pişireceğiniz tepsinin dibini yağlayarak kadayıfların yarısını yerleştirin. Üzerine dilimlenmiş dil peynirini koyun. En üst kısma yeniden kadayıf döşeyerek ılık fırında üzeri hafif kızarıncaya kadar pişirin. Bir yüzü kızaran kadayıfı tekrar yağlanmış tepsiye ters yerleştirerek bu yüzünü de kızartın. İki yüzü kızaran kadayıfı fırından alarak soğuk şurubu sıcak künefenin üzerine dökün. Servis yapın.

KARALAHANA ÇORBASI

Malzemeler

- 1 demet karalahana
- 2 çorba kaşığı tereyağı
- 1 çorba kaşığı salça
- Su, Tuz, karabiber
- 2-3 çorba kaşığı mısır unu
- 1 su bardağı haşlanmış barbunya fasulyesi

Hazırlanışı

Lahana yapraklarını yıkayın. İnce şeritler halinde doğrayın. Şeritler uzunsa ikiye kesin. Tencerede tereyağını eritin. Lahanaları ilave edip yumuşayana kadar kavurun.

Lahanalar yumuşamaya başladığında bu kez salçayı ilave edin. 1-2 dakika daha kavurduktan sonra tencereye yeterince sıcak su ekleyin. Tuzunu, karabiberini ayarlayın.

Mısır ununu azar azar ve sürekli karıştırarak ilave edin. Barbunya fasulyesini tencereye aktarın. Sürekli karıştırarak bir iki taşım kaynatın ve ateşten aldıktan sonra kâselere boşaltın.

Afiyet Olsun

BİLİYORSUNUZDUR

Yaşar BUDAK
Ziraat Mühendisi

- * Bir kilo limonda, bir kilo çilekten daha fazla şeker olduğunu,
- * Timsahların renk körü olduğunu,
- * Sadece erkek kanaryaların ötüdüğünü,
- * Tarantulaların iki buçuk yıl hiçbir şey yemeden yaşayabildiklerini,
- * İncilerin sirkede eridiklerini,
- * Havuca rengini veren bir karotenin olduğunu,
- * Venüs'ün saat yönünde dönen gezegen olduğunu,
- * En fazla asfaltlı yola sahip olan ülkenin Fransa olduğunu,
- * Eyfel Kulesi'nin tepesine çıkabilmek için 1.792 basamak çıkmak gerektiğini,
- * Türkiye'nin kişi başına alkol tüketiminde dünya üçüncüsü olduğunu,
- * İnsanın kendi dirseğini yalamasının imkânsız olduğunu,
- * Dünya nüfusunun % 50'sinin hiç telefonla konuşmadığını,
- * Çakmağın kibritten önce bulunduğunu,
- * Parmak izleri gibi dil izlerinin de insana özel olduğunu,
- * 2.500 metre derinlik ve 300C' sıcaklıkta yaşayabilen bakterilerin olduğunu,
- * Günde bir metre boy atan sarmaşıkların olduğunu,
- * Kurtların yiyeceklerini 30 km taşıyıp yavrularına götürdüğünü,
- * Pirhanaların üç ısırtıda insan elini bileğinden koparabileceğini,
- * Edison'un ampule konulacak maddeyi bulabilmek için 3.000 deneme yaptığını,
- * Birinci Dünya Savaşında 2.500.000 tane atın kullanıldığını,
- * Polonya Kralı August'un 350 tane çocuğunun olduğunu,
- * Peru'da hiç umumi tuvaletin olmadığını,
- * Sadece dişi sivrisineklerin ısırıldığını,
- * Dünyada her dakikada düşük şiddette depremin olduğunu,
- * Rusya'nın dörtte birinin ormanlarla kaplı olduğunu,

- * Köpeklerin ter bezlerinin ayaklarının altında olduğunu,
- * Salatalığın %96'sının su olduğunu,
- * İnsan elinin en yavaş uzayan tırnağının baş parmak olduğunu,
- * Hawaii alfabesinde sadece 12 harfin bulunduğunu,
- * Başkan John J.Kennedy, yirmi dakikoda dört gazete okuyabildiğini,
- * Eskiden mumyaların ayak parmaklarının tek tek sarılarak mumyalandığını,
- * Sallanan sandalyede hiç durmadan sallanma rekorunun 440 saat olduğunu,
- * Bir camın kırıldığında, ufalanan parçaların saatte üç bin millik bir yol aldığını,
- * İnsan saçının 3 kg. ağırlık kaldırabilecek esneklikte olduğunu,
- * Günümüzde evlenenlerin %50'sinin boşandığını,
- * Beethoven'ın beste yapmadan önce kafasını soğuk suya soktuğunu,
- * Türkiye'de her 25 kişiden birinin astım hastası olduğunu,
- * Kaplumbağaların üç yıl hiçbir şey yiyip içmeden yaşayabildiklerini,
- * Eskimoların, buzdolaplarını yiyeceklerinin donmaması için kullandıklarını,
- * Gözlerimiz açıkken hapşırmanın imkansız olduğunu,
- * Sıcak suyun,soğuk sudan daha ağır olduğunu,
- * İnsanların yılda 1.500 kere rüya gördüklerini,
- * Sarışınların,esmerlere göre daha fazla saçının olduğunu,
- * Bir insanın günde 23 bin kere nefes alıp verdiğini,
- * Dünyada en çok kullanılan ismin Muhammed olduğunu,
- * Vücudumuzdaki en güçlü kasın dilimiz olduğunu,
- * Yunus balıklarının bir gözleri açık uyduklarını,
- * Döllenenmeden doğuma kadar bir bebeğin ağırlığının 5 milyon kat arttığını,
- * Atların insanlardan 18 tane fazla kemiği olduğunu,
- * Mavi balinaların çıkardığı seslerin 850 km kadar uzaktan duyulabileceğini,
- * Fillerin günde ortalama 2 saat uyduklarını,
- * Kelebeklerin ayaklarıyla tat aldıklarını,
- * Yarım kilo bal yapabilmek için arıların iki milyondan fazla çiçekten bitki özü toplamak zorunda olduklarını,
- * Denizatlarında babanın yumurtayı 6-8 hafta kesesinde taşıdıktan sonra doğurduğunu,

Kaynak : <http://www.bilgicik.com>

■ DÜŞÜNÜYORUM, O HALDE BİLİRİM!

Abdurrahman GÜNER
Tekniker

1-Uzadıkça kısalan şey nedir?

2- Bir kalem ve bir silginin toplam fiyatı 110 TL'dir. Kalem, silgiden 100 TL daha pahalı olduğuna göre her biri kaç TL'dir? (Cevabı akıldan veriniz)

3- Bir avcı otobüse binmek ister. Yalnız, otobüse boyutları en fazla 1 m olan eşyalar alınmaktadır. Avcının tüfeği ise 1.5 m'dir. Tüfeğin şeklini bozmamak şartı ile otobüse nasıl biner?

4-Bir tabakta 7 tane portakal var. Bu portakalları, 7 çocuğa birer tane bütün portakal vererek paylaştın ve hâlâ tabakta bir portakal kalsın?

5- Dünyanın çevresini ekvatorun çevresinde bir ip ile bağladığımızı kabul edelim.(yaklaşık 40 bin km.) Bu ipi her noktadan 1m havada tutabilmek için, ne kadar daha ip ilave etmeliyiz?

6- 6 adet kibrit çöpü ile 4 adet 'eşkenar üçgeni' nasıl elde edebiliriz?

7- Bir duvarın üzerinde 5 adet kuş duruyor. O sırada oradan geçmekte olan bir avcı, tüfeğini ateşleyip ikisini vuruyor. Geriye kaç kuş kalır? (Cevap 'hiç' değil)

8- İki kişi yolda karşılaşıyorlar. Küçük olan, Büyüğün öz oğludur. Ancak büyük olan küçüğün babası değildir. Bu nasıl olur?

9- Bir çocuk, 7 elmanın ikisini hariç hepsini yerse, kaç elma kalır?

10- Bir satranç tahtasında kaç tane 'kare' vardır? (64 değil!)

11- Yılın kaç ayında 'otuz' gün vardır?

12- Ali ile Veli 100 metre yarışını yapıyorlar. Ali, Veli'yi 5 metre farkla geçiyor. Yani Ali yarışını bitirdiğinde Veli 95. metrededir. Tekrar yarışmaya karar veriyorlar. Fakat bu sefer Ali, başlangıç çizgisinden 5 metre geriden başlıyor. Aynı hızla koştuklarını kabul edersek bu yarışını kim kazanır?

13- B - İ - Ü - D - ?

Soru işareti yerine hangi harf gelmelidir?

14- A, B, C, D ve E birbirlerinden ve sıfırdan farklı tamsayıdır, ABCDE x 4 = EDCBA ise A=? B=? C=? D=? E=?

15- 2 + 2 + 2 = 244 Bir işareti değiştirerek eşitliği sağlayın.

16- Bir tüccar, sattığı mala %10 zam yapar. Ancak zamdan sonra satışlar düşmeye başlar. Fiyatı, yeni fiyatın %10 altına çeker. İlk duruma göre kârda mıdır, zararda mıdır?

17- Üç kedi, üç fareyi üç dakikada yakalarsa dokuz kedi, dokuz fareyi kaç dakikada yakalar?

18- 2 - 8 - 18 - 32 - 50 - ?

19- Bir tartı aletinde iki kutu ayrı ayrı tartılıyor. İlk kutu 5kg, ikinci kutu da 6kg geliyor. İki kutu beraber tartıldığında ise ibre, 12kg'ı gösteriyor. Yanlış tartıldığı belli olan kutuların gerçek ağırlıkları nedir?

12- Ali Veliye 95. metrededir. Veli Ali'ye 5 metre geriye, yani Ali önde bitirir.

13- Bir, İki, Üç, Dört, Beş... (Yani B).

14- A=2 - B=1 - C=9 - D=7 - E=8.

15- + taraftan birimi 4 yaparız.

16- %1 zararlıdır.

17- Üç Çünkü her birine bir fare düşer.

18- 72 (Genel form: 2n²)

19- İki 6, ikincisi 7 kg

CEVAPLAR:

1- Hayat veya Ömür.

20- Kalem= 105 YTL, silgi=5 YTL

3- Avcı tüfeğini boyutları 1 m. olan bir kutuya koyar. Kutunun en uzun iki köşesinin uzunluğu, yaklaşık 1,73 m. dir.

4- Son kalan çocuğa portakal, tabakta birlikte verilir.

5- 6 28 m. Çapı 40' bin km. olan bir daire düşünürsek, yarıçapı sadece 1 m. arttırmamız gerektiği anlaşılır.

(Çevre=2πr ise r yerine (r+1) yazılır. O da 2π fark eder.)

11- Şubat hariç bütün aylarda otuz gün vardır.

6- Üçgen Piramit.

7- Vurulan iki kuş kalır. Diğerleri kaçır.

8- Demek ki annesidir.

9- İki kişi hariç ise tabii ki iki tane kalır.

10- 204 kare vardır. Bütün 1x1(64 adet), 2x2(49 adet), 3x3(36 adet), 4x4(25 adet), 5x5(16 adet), 6x6(9 adet), 7x7(4 adet), 8x8(1 adet) ölçülerindeki kareler 204 tane dir.

YEDİĞİNE İÇTİĞİNE
DİKKAT ET
GÜVENİLİR GIDA
TÜKET

Güvenilir gıda, etiketli ve ambalajlı olmalıdır.

Güvenilir gıda, muhafaza ve satış kurallarına uygun olmalıdır.

Güvenilir gıda, son tüketim tarihi geçmemiş olmalıdır.

Güvenilir gıda, gereği gibi hazırlanan ve korunandır.

Güvenilir gıda, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'ndan izin belgesi olan, fiziksel, kimyasal ve biyolojik riskleri taşımayandır.